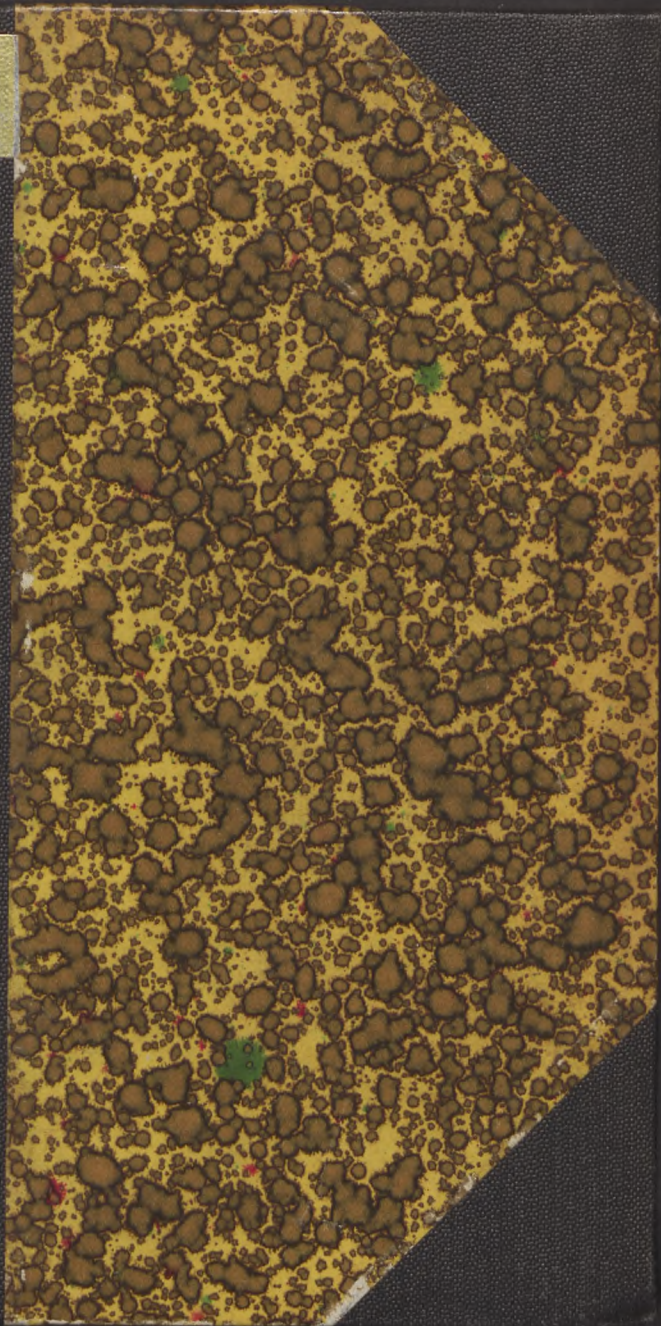
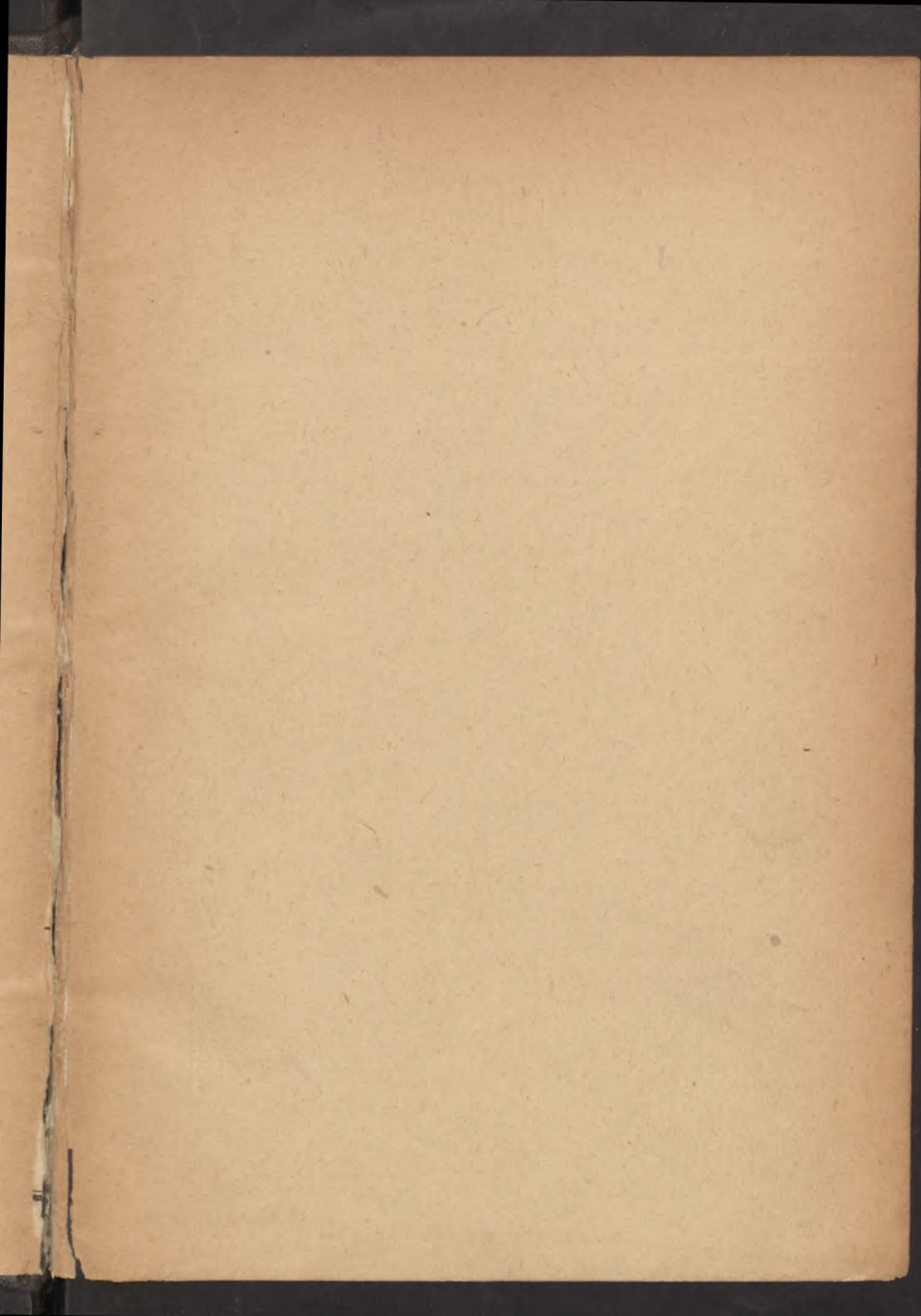
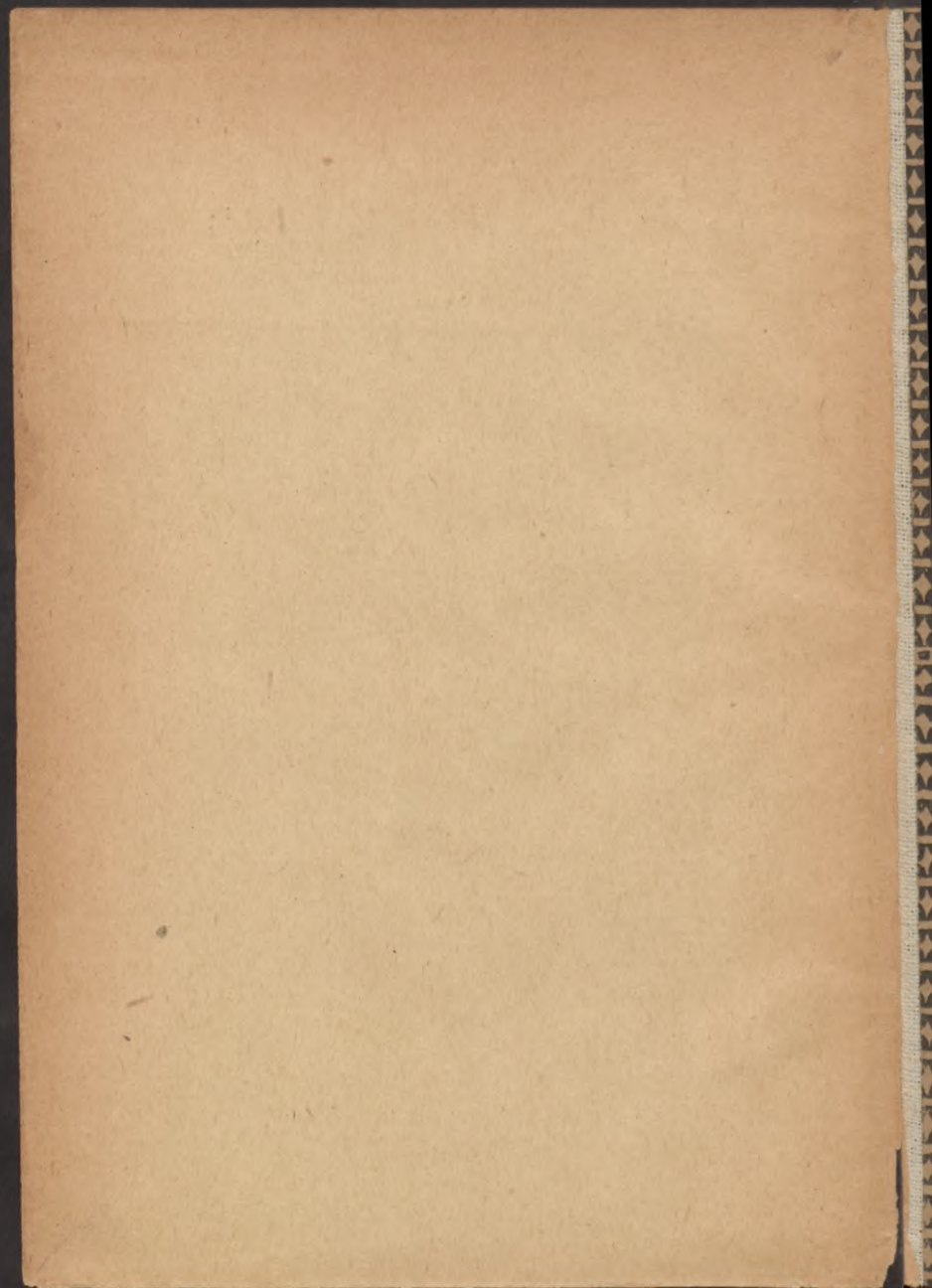

17834

727

MODERN KÖNYVTÁR SZERKESZTI GÖMÖRI JENŐ

NAGY LAJOS: AZ ASSZONY,
A SZERETŐJE, MEG A FÉRJE

— NOVELLÁK —

40 FILLÉR

77. SZÁM

BUDAPEST · 1911 · KIADJA ⊕
POLITZER · ZSIGMOND & FIA
EGYES · SZÁM · ÁRA · 40 · FILLÉR

MODERN KÖNYVTÁR

IRODALMI, MŰVÉSZETI, TUDOMÁNYOS GVÜJTEMÉNY
MODERN IRÓK KÖNYVESHÁZA
SZERKESZTI GÖMÖRI JENŐ

A Modern Könyvtár célja: A modern magyar irodalom és a világirodalom kiváló irodalmi, művészeti és tudományos alkotásainak megismertetése és népszerűsítése.

A Modern Könyvtár célja: Ul kultúra megteremtése Magyarországon, különösen azok között, akik a mai gazdasági viszonyok áldatlan, de természetes következményeképp, nem részesülhetnek a kultúra ezerféle gyönyöreiben.

A Modern Könyvtár célja: A magyar íróknak, általában a magyar irodalomnak a külföldön való megismertetése és elismertetése. E végből a Modern Könyvtár-ban — egyelőre csak német nyelven — megjelennek a német könyvpiac részére a legkitűnőbb magyar írók és költők művei, művészi fordításokban.

A Modern Könyvtár munkatársai: az újabb magyar irodalom legkiválóbb munkásai, kik részben saját alkotásaikkal legjavával szerepelnek a Modern Könyvtár-ban, részben a legnagyobb idegen írók alkotásait interpretálják magyar nyelven, a legigazibb művészettel.

Egyes szám ára 40 fillér, kettős szám ára 60 fillér,
hármasszám ára 80 fillér, négyszám ára 1 korona.
Vagyis: egyes szám ára 40 fillér, minden további szám ára azonban csak 20 fillérrel több.

KIADJA POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA
BUDAPEST, IV., KECSKEMÉTI-UTCA 4. SZ.

NAGY LAJOS: AZ ASSZONY, A SZERETŐJE, MEG A FÉRJE

— NOVELLÁK —

MODERN KÖNYVTÁR
SZERKESZTI GÖMÖRI JENŐ

77. SZÁM

BUDAPEST, 1911

POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA KIADÁSA

Handwritten:
Huny
348

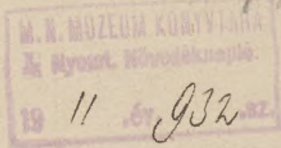

Költetni annyi, mint ítélőszéket
tartani önmagunk fölött.

(IBSEN)

Handwritten: 17.834/77

A szerző minden jogot fentart magának, a fordítás jogát is

A Modern Könyvtár 1910. június havában indult meg

A MODERN KÖNYVTÁR SZERKESZTŐSÉGE:

VIII. KERÜLET, KECSKEMÉTI-UTCA 4. SZ.

TELEFON : 6-80

AZ ASSZONY, A SZERETŐJE, MEG A FÉRJE

Hüvös októberi este volt. Ez volt az első őszi est, amelyen már minden nyári hangulat elszállt, az utak komorak lettek s az ember az acélos őszi ég alatt járván, régmúlt csalódásaira emlékezett, mintegy az okait kutatván oktalan szomorúságának.

A férfi lassu lépésekkel járt föl-alá az Andrásy-úton, annak az Izabella-utca és Rózsa-utca közti részén, a fákkal szegélyezett kavicsos testű sétányon. Várta az asszonyt. Már fél tízre járt az idő, ő már kilenc óra óta várt. Gyors szívással cigarettázott.

Fiatal ember volt még, huszonhat év körüli, középtermetű, sápadt arcu. A szemei feketék voltak és fáradt nézésűek, a bajusza fekete és nyirott. Az egész arca egyszerű, igen értelmes és jóra való embernek mutatta és olyannak, aki kissé többet szenvedett, mint amennyi az Élet mértéke szerint eddig átlagban kijárt volna neki. És az arc mindenben igazat mondott. Testben, habár sovány volt a férfi, erős lehetett, meglátszott ez széles válláról és a mozdulatairól.

Jött az asszony, már messziről meglátta. Eleinte a járdán jött, a tulsó oldalon, sietve, aztán rátért az utestre — már ő is meglátta a férfit —, jött át, egyenesen feléje. Magas nő volt, széptestű, izmos, kissé kövérebb annál, hogy a legkívánatosabb lett volna. Hajadonfővel volt, sötét alj volt rajta és pirosszínű bolyhos kendő, melyet fázékonyan fogott össze.

A férfi eléje sietett. Udvozölték egymást, mosolyogtak. Nem valami vidáman, nyíltan mosolyogtak, hanem mintegy gyanakvón, mintha aggódtak volna egymástól, mintha mindketten előbb a másik mosolyára várt volna. Valamennyire bizalmatlanok voltak egymáshoz, mert három-négy nap is eltelt, amíg egyszer találkozhattak s mikor találkoztak, nem igen tudták, hogy hogyan is vannak egymással, maradt-e minden úgy, ahogy elváltak, nem sodort-e már közéjük valamit az Élet árja. Az asszony ajkain valami szégyenlős zavartság is átlengett és a férfi, amikor az asszony a lámpa felé fordult, az arcán egy nagy, kékes foltot vett észre. Rögtön sejtette, hogy ez ütés nyoma. Hirtelen megsajnálta az asszonyt, fölbuzdult benne a szeretet, szerette volna megölelni és hosszan megcsókolni

a kék foltot az arcán. Az asszony finoman megérezte a férfi fölbuzdulását és jóságos odaadással indult vele egy pad felé. Leültek, jobbról a nő, balról a férfi, egymásfelé fordultak, egymás szemébe néztek, bizalommal és reménnyel, miután megvolt a kék folt a kedves telt arcon, momentán kapcsolat, igaz érdem jele és szomorúság tárgya, melyet körülrajongtak az összesimuló, lágyzengésű érzelmek. Ekkor szólalt meg a férfi:

— Elutazott?

— El.

— Mikor?

— Még reggel.

— Bizonyos?

— Persze, hisz ebédre se volt otthon. Még a táskáját is magával vitte. Holnapután jön meg. Holnap délután találkozhatunk.

A férfi hálásan emelte ajkaihoz az asszony kezét és megcsókolta azt. Az asszony elmosolyodott, de rögtön utána komor lett és mereven nézett maga elé. A férfi most már megkérdezte:

— Mi az a kék folt az arcán? — És mindjárt, nehogy az asszony eltitkolja a valóságot, még hozzátette:

— Ugy látom, ütés nyoma...

És fájó aggódással nézett az asszonyra. Az csak ennyit mondott:

— Igen.

— Miért? Mitől? — kérdezte hévvel a férfi.

— Megütött.

— A férje?... Hogyan? Miért? Nagyon bántotta?

— Megütött. Ökölrel az arcomba vágott. Olyan eset volt, hogy az borzasztó. Azt hittem, hogy mindjárt megöl. Enge-met is, sajátmagát is.

— Hogyan történt?

Az asszony nem felelt. Hallgatva és mozdulatlanul ült, komoly, mereven nézett a földre. Szép, dacos volt most az arca, a gyöngye szél meglengette szénfekete hajfürtjeit. Kezét a férfi kezébe tette. Kissé érdes volt ujjainak a tapintása, mert mostanában naponta némi konyhai munkát is végzett. Aztán az ujjaiával megfogta a férfi kezét, gyöngén emelve húzta és így szólt:

— Fázom, Sétáljunk.

Mind a ketten fölálltak és lassu lépésekkel indultak meg. Erősebb szél jött velük szembe, szemek hunyorogva meredtek a lámpafényes utba, a szél lobogtatta az asszony

kendőjének szarnyait és szoknyáját a combjaihoz feszítette. A férfi karonfogta az asszonyt, összeérték, összeomlott a testük melege. A férfi ismét türelmetlenül kérdezte:

— Hát hogyan volt? Mi volt? Mondja el!

Az asszony beszélt. Elmondta az esetet. Hogy a férje már régóta féltékeny rá. Sejtí a viszonyukat. Régebbi, más dolgokat is sejt. Hogy valamikor — ez így volt s a férfi ezt tudta — találkahelyeken gyakran eladta magát... Hogy éppen most miért gyanakszik a férj, miből sejtí a viszonyukat, ezt nem tudja. Hogy valószínűleg valaki látta őket együtt s ezt megmondta a férjének. Tegnapelőtt kissé ittasan jött haza s minden közvetlen ok nélkül rátámadt, kiabált, szidta. Ő nem is kérdezte, hogy miért teszi ezt, mert oly vad és elkeseredett volt, hogy nem is mert hozzá szólani. Csak mikor a legdurvább szavakkal sértegette, szemétnek, csafának, kurvának nevezte s az anyját is ilyen gyalázó szavakkal említette, akkor szólt rá. Erre olyan ingerült lett a férj, hogy öklével az arcába vágott. Ő sirni kezdett, a férje is megszeppent, de aztán mikor a kéréseire nem hederített, megint csak dühbe borult, az égő lámpát akarta a tűkörbe vágni s esztelen indulatában — ilyen örültség! — megkapta a kezével a lámpa cilinderét és összeégette a tenyerét. Most csupa hólyag a tenyere. Aztán elkezdett jajgatni és sirni és fogadkozott, hogy otthagyja az állását, inni fog és nem jár haza, nem bánja, akármi lesz a gyerekekkel is, dögljenek meg azok is éhen... Mindennek ő, az asszony, az oka, mert gonoszul bánik vele. Míg ő küzködik a kenyerért, azalatt más férfiak után mászkál, másokkal kéjeleg. Már eladta a testét, hiába is tagadja, — most meg már a lelkét is elhordja másnak. Ő tudja minden aljasságát. Tudja, hogy egész délutánokon át elcsavarog a háztól, a gyerekeket otthon hagyja... Ez nem megy így tovább. Ennek ő véget vet.

A férfi most ezt kérdezte:

— És maga mit szólt mindehhez?

— Mondom, eleinte nem is szóltam, mert láttam, hogy akármit mondok, csak még dühösebb lesz. Aztán, mikor már lecsitult, hát mentegettem magamat.

— Mégis... Mit mondott neki?

— Tudja isten. Már magam se tudom. Csak azt mondtam, hogy én nem járok el hazulról, ha elmegyek is, mindig valami dolgom van, vagy a nővéremhez megyek és hogy őt soha nem csaltam meg, elég szomorú, hogy másnak inkább hisz, mint nekem... És addig beszéltem így, hogy egészen megnyugo-

dott és ismét sirt és bocsánatot kért. Elkezdett csókolni és könyörgött, hogy legyen hű hozzá, ő kimondhatatlanul szeret engem, jobban mint az életét. És csókolta folyton a kezemet, meg a karomat és a nyakamat; az arcomat bele-nyomtam a vánkosba, mert csak úgy dült belőle az italszag és nyálás volt a szája meg a könnyektől nedves a képe, — rettentően utálatos volt. És könyörgött hogy szeressem őt, mert neki úgy sincs más boldogsága, mint én és a gyerekek.

A férfi hallgatott. Szomorú volt. A nő rövid szünet után így beszélt tovább:

— Azért megsajnáltam azt a gazembert. Még most is szerelmes belém, pedig én mindig jobban gyűlölöm és utálom. Az egész életemet tönkretette.

— Miért ment hozzá? — kérdezte a férfi... Nem szemrehányóan kérdezte ezt, hanem az egész helyzet iránt való érdeklődésből, mintegy tapogatózva a kivezérlő fonalak után, — mert szinte már megkönnyebült volna, ha az asszonyt egyszerűen hibásnak tudhatta volna.

— Eh, ostoba voltam. A szüleim erőltettek, hát hozzá mentem. Olyané, akié szerettem volna lenni, ugyse lehettem. Nem sokat törődtem az egész férjhezmenéssel. A fő — gondoltam, — hogy el tudjon tartani a férjem... De ez a gazember még arra se képes. Soha nem ad haza elég pénzt. És hónapközben mindig visszakunyorál abból, amit elsején ad. És azt is elkölti, elkártyázza.

— Hát ... talán nem kártyázza azért el. Neki is kell...

Igy próbálta a férfi — az egyik férfi — védeni a másikat. Mert hirtelenében igaztalan és gonosz dolognak érezte, hallgatván minden vádat mintegy megerősíteni. Az asszony zavartalanul folytatta a zsémbelődést:

— Mindig azt ígéri, hogy elsején majd visszaadja és ha itt is az elseje, soha nem adja meg az egészet. Mindig van valami kifogása. Hogy most erre kellett, most arra kellett, — majd a jövő elsején. Addig halogatja így, míg végre egyszer csak nem is szól már róla s ha én megemlítem, hát csak röhög... Egyszer nem tudtam neki pénzt adni, hát azt akarta, hogy vigyem a nyakláncomat a zálogba.

Es most megfogta az aranynyakláncát, himbálva, lejtegetve emelgette és mintegy szeretettel és sajnálkozással nézegette.

— ...S mivel ezt nem tettem meg, hát dühös lett, káromkodott és elment hazulról és reggelig nem jött meg... És én most se tudok venni olyan holmikat se, amik okvetlenül kel- lenének. A gyerekeknek se, magamnak se. Nekem már kel- lene egy új télikabát. Az anyám küldött a héten egy kosár

blrsalmát és én nem tudom befőzni, mert nincs pénzem cu-korra... Nem képes ez a nyomorult eltartani egy családot. Elválnék én tőle szívesen. Haza adnám a gyerekeket az anyám-hoz és én megélnék, ahogy más nők megélnék. Elég szép va-gyok én ahhoz. Soha nem lenne nekem gondom arra, hogy honnan teremtesem elő a mindennapi pénzt.

— Hogy miért is nem hagyja ott? — kérdezte a férfi, de nem komoly kérdésnek szánva ezt, hanem csak azért, mert az asszony mintegy valami hozzászólást várva elhall-gatott és ő nem tudott okosabbat mondani. Az asszony azon-ban jobb híján ezzel a kérdéssel is beérte, azt hirtelenében igazi kereső kérdésnek érezte és válaszulólág beszélt tovább, sulyosan és nyomatékkal, mintha csupa új dolgot mondott volna el, olyanokat, amelyeket most hall tőle először a férfi:

— Nem lehet... Hisz egyszer már elhagytam, elutaztam az anyámhoz a gyerekekkel. De ő még aznap utánam jött, kö-nyörgött. Azt mondta, hogy inkább levitrioloz, minthogy másé legyek... Kénytelen voltam visszamenni hozzá, mert félttem tőle. Amilyen gazember, hát képes meg is tenni, amit mond... Meg aztán fogadkozott, hogy azontul tisztességesen fogja ma-gát viselni...

A férfi most ezt kérdezte:

— Mondja, mi lenne, ha egyszer így találkoznánk vele?... Meglátna bennünket együtt, karonfogva.

— Nem találkozunk vele.

— De mégis... semmi se bizonyos. Nem gondolt maga még erre?

— Nem... Nem törődnék vele. Egye meg a fene őt. Bár megszabadulnék tőle... Akkor legalább kenyértörésre kerülne a dolog.

És pajzánul, szinte egész vidáman még ezt mondta:

— Ha maga velem van, akkor nem félek tőle. Maga erősebb, mint ő. — És hirtelenében megfedkezve a dol-gok hosszu árnyékairól, vidáman, kacéran és tréfás gunnyal nézett a férfira, hogy hát mit szól az esetleges sulyos föladat-hoz, amely ezennel formálisan ráruháztatott.

A férfi komoly hangon mondta:

— Az óvatosság nem árt. Én azt hiszem, nagyon kell vi-gyáznunk.

A nő dacosan bigyesztette a száját, aztán megint mo-solygott és ravaszul nézett:

— Jai Istenem, ha úgy összeverekednének maguk ketten... Mondja, meg tudná verni a férjemet? Képes volna rá? Maga nagyon gyűlöli őt?

A férfi tréfával akarta elcsapni ezt a témát. De mégis nem tudott önmagától megszabadulni, szólnia kellett:

— Azt gondolja? Nem... Nem gyűlölöm. En megértem a férjét, mert férfi vagyok. S mihelyt egy ember megérti a másikat, már nem gyűlölheti. Csak sajnálhatja... Hogy meg tudnám-e verni?... Ez a kényszerűség elkövetkezhetnék. — Mindenesetre védeném magamat. S aki védekezik, az egyuttal támad is... Bizony, szomorú eset lenne. Ugy látom, a férje akár késsel vagy revolverrel sem átalana ránk törni...

Az asszony határozottan és gyorsan vágott közbe:

— No, ilyesmit mégse tenne. Áh!...

És egész meggyőződéssel lehetetlennek tartott most eféle rémes eshetőséget, hamisan, azzal a magára vett bizonyosságerzettel, amellyel az emberek általában alig-lehetségesnek tartják a szokatlan dolgokat.

Egy darabig hallgattak. A férfit, aki fejlettebb érzésű volt, mint az asszony, átfogta esti sétájuk hangulata, a hosszú tágas uton való meleg együttballagásuk, mintha távolból nézte volna reszkető szívvvel önmagukat — és elmerengett... Főlnézett az égre, amely csillagos volt s olyan színű, mint a hideg, kékes-acél. Belebámult az égbe, amelynek szépsége oly idegen, amikor keserves dolgok esnek alatta.

Az asszony megint beszélni kezdett, megint csak az előbbi áradatot folytatta. Részleteket beszélt el a szökésről. S ahogy beszéde közben a gyermekeit említette, forró szeretettel ömlengett, hogy: szegény, drága kincsek, nem adná őket az egész világért. Szinte fái neki, hogy az az utálatos ember az apjuk...

Igy mentek kettesben, összesimulva, egymást melegítve... Már a Hermína-uthoz értek. Előttük terült el a liget sötét teste. A közelből villamoscsengés hallatszott. Itt hűvösebb, de friss és üdítő volt a levegő. Nyári sétákra emlékeztek. A férfi mély lélekzetet vett, kitágítva a mellét és mozdulatlanul állt. Az asszony megkérdezte:

— Hány óra van?

A férfi kigombolta a felöltőjét és megnézte az óráját.

— Már tíz elmúlt.

— Menjünk most már visszafelé. Majd a Nagy János-utcánál betérünk az Aradi-utcába. Arra mégis biztosabb.

Azután sóhajtvá mondta az asszony:

— Mondja, mit lehetne nekem tennem?

Kérdve, aggódva szinte a lehetetlent remélve, sóhajtott az asszony.

A férfi fájdalmasan hallgatott.

A nő ismét mondogatta:

— Mondja!...

— Nem tudom... Tünie kell. Tünie kell az életet úgy, ahogy van.

Az asszony sóhajtott:

— Pedig úgy gyűlölöm... És csak azért, mert a rabja vagyok... Pedig nem félek tőle. Szinte nem is törődöm vele. De elhagyni mégse merem. Ha legalább tudnám, hogy mi történik velem azután...

A férfi egészen nyersen felelt erre, úgy, hogy feleletével meg is bántotta az asszonyt. Ezt mondta:

— Ugy látom újra el akarja kezdeni, amit egyszer már folytatott.

— Mit?

— Tudja... Találkozó helyekre járni,

— Ezt se akarom. Utálok már. Soha nem akarom többé megtenni. Akkor is csak a szükség vitt rá, ha valaki ezzel vádol, igazán meg tudom magam védeni.

— Hogy én vádolnám ezzel?

— Nem tudom, hogy miért említette, vád gyanánt-e...

— Dehogynem vádolom. Nem vádolom... De maga célzott rá. Hisz az előbb azt mondta, hogy megélné úgy, ahogy más szép nő megél. Másra nem gondolhattam.

— Tudom is én, hogy miből élnénk meg.

— Tehát a férje sejtette, sőt talán tudta a régít.

— Azt mondja... Bizonyára sejtette.

— Persze... És most meg hogy nekitűzelt! Éppen én miattam!...

— Igen.

— Hát persze... A régi dolgok előtt szemet hunyt. Azok pénzért történtek. Csak a pénzért... Pénz jött a családba... De ez most más! Ez nyilván szerelmi viszony — és akkor már revolverhez kell nyulni.

Az asszony indulatosan szólt:

— Dehogynem hunyt ő szemet, Nem tudott ő semmit. Csak jár most a szája.

— Nem tudott... Már mért nem tudott volna, ha ő mondja?...

— Mert nem tudott. Mert letagadtam mindent, amint gyanakodni kezdett... Mert elhitt mindent... Mindent elhitt, mert szeret.

A férfi hallgatott... Most szótlanként mentek néhány percen át. Az asszony tehetetlenül bajlódott a gondjaival. Hogy mit is csinálna ő, ha meg is szabadulna a férjétől. És bizony azt se tudta, hogy mit is akar, mit nem akar. Jobb életet szeretett volna, — ennyi az egész. Leginkább a

mindennapi kinzó bajaitól szeretett volna megszabadulni. — Hogy hogyan, azt nem is sejtette. Ahogy éppen lehetséges... Aztán így beszélt:

— Tudja, ha volna egy barátom... ha csak száz forintot adna havonként, megélnék a két gyerekkel. Nem is kívánnék többet. És hü is lennék hozzá. Soha nem csalnám meg.

— Velem se? — kérdezte a férfi, csupán azért, mert ez a tréfás komiszkodás felőlőtt az elméjében.

Az asszony mosolygott. Így intézte el a kérdést, melyre igaz feleletet nem is adhatott.

Már az Aradi-utcában jártak. Az asszony érezte, hogy valamit, amit talán öntudatlanul megközelgetett eddig, de ami most már a panaszáradat folyamán mintegy tudatos végcélként kínálkozott, meg kell ragadnia, valahogyan meg kell említenie. Ismét sóhajtva szólt:

— Hát mit csináljak? Mit lehet egyáltalában tennem? En ezt nem bírom el. En nem bírom el az életet ezzel a férfival.

Aztán feszült szünet után:

— Mondja... nem lehetséges az, hogy ha magának több fizetése lesz — hiszen mondta, hogy januártól kezdve több fizetése lesz, meg mellékkeresete is lesz, — nem lehetséges, hogy én a barátnője leszek?

A férfit megzavarta ez az ajánlkozás. De gyorsan felelt:

— Lehetséges, édesem... Erre én is gondoltam már. De nem akartam följárlani, mert nem akartam olyan reményt kelteni magában, ami esetleg nem teljesülhet... Bár úgy lehetne. Ez volna a legforróbb vágyam... Hogyan is... persze, ha annyi fizetése lesz, amennyire számítok...

Pedig a férfi tudta, hogy lehetetlenség, amit a nő kívánt, amit ő most ígért. Tudta, hogy nem lesz annyi pénze, hogy az asszonyt eltarthassa. De így kellett beszélnie, mert hirtelen átlátta, hogy ha igazat mond, esetleg elveszti az asszonyt. Neki pedig kell ez az asszony. Szép asszony, kell a szerelme. Ha elveszti, nem bizonyos, hogy nyújt-e érte kárpótlást az élet. Habozás nélkül hazudott tehát.

Az asszony megkönnyebült. Legalább némi halvány reménye akadt... Csöndesen hallgatott. Jobban hozzásimult a férfinak és nagyon szerette őt.

A Sziv-utca sarkára értek. Itt el kellett válniuk. Megálltak tétován. Megszorították az egymás kezét.

— Pá, drága asszonyom... — mondta a férfi.

— Isten vele, Pá...

Az asszony mosolygott, mintegy lábadozón, megszűnt fájdalom után. Aztán még egyszer erősen megszorította a

férfi kezét, hirtelen megfordult és sietni kezdett. A férfi nézett utána s habozva állt. És már előre aggódott... Az asszony a primitív lények határozottabbságával sietett, nem nézett vissza. Amint egy lámpa alatt elhaladt, a lámpa világa ráhullott az alakjára, megvillantak rengő idomai. Most kissé tulságosnak, szinte nevetségesnek találta a férfi ezt a termetet, most... ezt a büszke, hatalmas alakot, mert csak az imént vergődött előtte a nő teljes tehetetlenségében. De éppen ezért — meg mindenért — nagyon sajnálta és mégis nagyon szerette és újból hevesen megkívánta... Még — mert hallhatta az asszony — utána kiáltott:

— Csókolja meg helyettem a kis édeseket.

Ezek a kisgyerekek voltak. Egy három éves fiucska és egy öt éves szőkehajú leányka. A férfi nagyon szerette őket, de azért most tudatosan is kiáltott, mert így is magához kapcsolta az asszonyt, aki azért is hálás volt hozzá, hogy a gyermekeit nagyon, becézőn szerette.

Az asszony visszanézett, bólintott a fejével s nem is látszott már, hogy olvadozón mosolygott — és ment tovább.

A férfi is megfordult és elindult hazafelé. És ballagott a komor utcán, ezen a hűvös októberi estén, amelyen már minden nyári hangulat elszállt a levegőből és a tárgyakról, amelyen az ember — bárki is — az acélos ég alatt járván, régmúlt csalódásaira emlékezett, mintegy az okait kutatván oktalan szomorúságának.

MEGGYALAZOTT VÁGY

A férfi befordult egy keskeny belvárosi utcába, amelyben ilyenkor este utcai lányok álldogálnak a kapuk előtt és kínálják magukat. Mentében találkozott néhányval s figyelmesen megnézte őket. A lányok mosolyogtak rá és hívták. De ő csak ment tovább, mert csunyáknak találta őket.

Látott ugyan köztük egy kellemes arcú, aki apró léptekkel járt föl-alá az utca másik oldalán, de ezen hosszú és bő köpeny volt, s így nem lehetett meglátnia, hogy milyen a teste.

Egy olajbarna földszintes ház előtt két leány állt. Ezeket megkérdezte a férfi:

— Még most sem tudjátok, hova ment a Zelma?

A lányok nevettek.

— Itt van — mondta az egyik, egy magas, szőke nyirothaju leány, és indult a kapu felé, intett a fejével a férfinak, hogy menjen utána. És kacagott.

A férfi ment a leány után és beszélt:

— Becsapsz, a fene egyen meg... Biztosan nincs itt... pedig hiába... mert nálad úgy sem maradok — és lépdelt a leány után.

A leány megállt a kapu alatt jobbra nyíló első ajtó előtt, felnyitotta azt és komoly arccal mondta:

— Itt a Zelma.

A férfi a nyitott ajtóhoz lépett, megállt előtte és nézett a lámpavilágos szobába.

Az ajtóval szemben egy széles diványon ült Zelma, a feje fekete kendővel volt bekötve. Egy másik leány Zelma mellett az asztalon ült, lábait egy széken tartva. Egy harmadik leány hosszú, sűrű kahlátban, kalappal a fején, hasával az asztalnak támaszkodva állt.

A lányok a férfi felé fordultak, bámultak rá, Zelma kiszólt a szobából:

— No, gyere bel!

A férfi mosolygott, belépett, levette a kalapját és odament Zelmához.

— Szervusz — mondta és kezét fogtak.

Azután a másik két leány felé fordult, kissé tétovázott, hogy hogyan üdvözlje őket, mosolygott és félig tréfásan, félig komolyan meghajolt és köszönt:

— Jó estét kívánok.

— Jó estét — viszonzták azok a köszöntést és nevettek. A magas, nyírotthaju leány, aki a férfit ide vezette, betette az ajtót és elment.

Azt a leányt, aki az asztalon ült, látásból már ismerte a férfi. Ez volt a szoba bérlője. Szőke, vértelen arcú nő volt, az ajkai vérpirosra festve, az arca puderes, a szemei korommal voltak körülfekettve.

A másik leálynak — amelyik az asztalhoz támaszkodva állt — elnyűtt arca volt, a teste soványnak látszott, bár a hosszú köpeny elfödte a teste igénytelenségét.

A férfi végignézett a leányokon, majd Zelma felé fordult.

— No ülj le egy kicsit — mondta most neki Zelma.

— Hát csak így egyszerre eltűntél... — mondta a férfi és leült Zelma mellé a diványra és nézte őt. Ugy találta, hogy amióta utoljára látta, egy kicsit meghízott... Fekete ruha és fekete bársony kabát volt rajta. A kabátja nyitva volt és a mellének tiszta bőre átlátszott a bluza csipkéjén. Az ölében egy muff feküdt, a kezét abban tartotta. A muffból kilógott a zsebkendője és kellemes parfüm illatott árasztott... A Zelma arca egészen tiszta volt, festék és puder nélküli, szép, telt, nyugodt vonású, kissé halovány arc.

— Tudod, hol lakom most? — kérdezte Zelma a férfitől.

— Nem.

— Eperfa-utca harmincnégy... amint a kapu alatt bemész... így — és mutatta a kezével.

— Eperfa-utca harmincnégy — ismételte a férfi — amint a kapu alatt bemegyek... így — és kómikusan utánozta a gesztust.

Ezen nevetett a másik két leány. Zelma komolyan mondta:

— Harmincnégy... El ne felejtse!

— Harmincnégy — ismételte a férfi. — Eperfa-utca harmincnégy...

A hosszuköpenyes leány valamit sugott a nőkének és mindkettőn mosolyogtak.

A férfi levetette a keztyűjét, kigombolta a téli kabátját és a mellényzsebéből cigarettát vett elő.

— Adj egy cigarettát — mondta Zelma.

A férfi átnyújtotta Zelmának a cigarettát és másikért nyúlt.

— Nekik is adj!

A férfi egyszerre négy cigarettát húzott ki a mellény-

zsebéből. Egyet-egyet átnyújtott a leányoknak. Azok megköszönték, simogatták, megnézték hogy milyenféle — mind a ketten csaknem egészen egyformán — és a szájukba tették.

A férfi is a szájába vett egyet, a negyediket pedig vissza akarta tenni a mellényzsebébe.

— Add csak ide!... Jó lesz az nekem — mondta Zelma és elvette a cigarettát és a muffjába dugta azzal együtt, melyet az előbb kapott.

— Hogy vagy mindig? — kérdezte a férfitől Zelma közbömbös hangon.

— Megvagyok — felelt az, és a zsebeiben kotorászott és nézett szét a szobában gyufa után.

A szőke leány leszállt az asztalról és indult az ajtó felé. Az ajtó mellett a fehér mosdón feküdt egy gyufa skatulya.

A lány teste nagyon sovány volt és látszott — ahogy mozgott — hogy petyhüdt a husa. A vállai nagyon szélesek és az alsó teste egészen lapos... A szoknyájának metszése szétnyílt, ahogy ment, és kilátszott az inge... Harisnyátlan lábain tarka, széttaposott papucs volt. Meztelen sarkai, bizonyára a harisnya-festéktől pirosak voltak. Formátlanul, mozogva lépkedett a papucsban.

Felvette a mosdóról a gyufát.

Ahogy a férfi ezt meglátta, megszokott előzékenységből felállt és hozzá sietett. A leány meggyújtott egy szál gyufát és a férfi elé tartotta. Az előre hajtotta a fejét, párat szippantott, a cigaretta meggyult. A leány kezéről petróleum-szag csapta meg az orrát.

A leány mosolygott, ő is rágyújtott és eközben kacérkodva odasimult a férfihoz. A férfi kedveskedően mosolygott és akaratlanul a leány keblébe pillantott. Mivel a leány blúza nyitva volt, és az inge mélyen, a testétől elállva lógott le, látta annak hervadt melleit. Elfordult és visszahuzta magát a petyhüdt test meleg érintésétől.

Ez alatt a harmadik leány a függő lámpa felé ágaskodott, hogy annál gyújtsa meg a cigarettáját, de mivel az az sehogyse sikerült neki, fölállt egy nádszékre. A szőke indulatosan rákiáltott:

— Nem szállsz le, te örült! Kilyukasztod a széket.

Az rá se hallgatott, csak szipákolt, a lámpaüveg fölé tartva a cigarettát.

— Szállj már le, mert lelöklek — mondta a szőke.

— Már ég — szólt amaz egykedvűen, és lelépett a székről.

— Az öreg nem keresett? — kérdezte Zelma a lányoktól, valami félbehagyott beszélgetést folytatva.

— Melyik öreg?

— A Muki...

— A Muki?

— Igen, a Muki...

— Mikor is... tegnapelőtt... azt hiszem tegnapelőtt volt itt — felelt a szőke.

— Megmondtátok neki, hol lakom...

— En nem beszéltem vele... A Margit beszélt vele, de az — tudod — mindenkit becsal magához.

— Utálatos dög — mondta Zelma.

— En már csak akkor láttam őket, amikor mentek be...

A szőke ismét felült az asztalra.

A férfi szótlanul állt a mosdó mellett és nem igen tudván, hogy mit csináljon, kétszeres erővel szívta a cigarettáját. Nézdegélt a szobában, nézte Zelmát — akin szívesen legettette a szemét — aztán lépdelt feléje. A divány előtt megállt.

— No halljátok, milyen egy utolsó szemét az a Margit! — kiáltott föl a hosszuköpenyes. — Ez mindenféle szemét néppel elmegy... A multkor egy handléval, egy piszkos vén handléval ment... Behívta magához innen az udvarról... No én már nem tennék ilyet.

— Mindegy az, csak pénze legyen — mondta Zelma.

— Képzeljétek csak — folytatta a hosszuköpenyes — a napokban itt árult egy sváb paraszt ... egy közönséges paraszt... ilyen nagy csizmái voltak... almát árult, és én kiszedek a kosarából egy csomó almát és kérdek, hogy mibe kerül... Azt mondja, hogy egy korona... Harminc krajcárt ígértem, de nem akarta annyiért adni. Aztán csak néz rám és azt mondja, hogy elvihetem az egészet, még hozzá is tesz párat és egy koronát és menjünk be. Hát, tudjátok, én oly dühös lettem, hogy az egészet a fejéhez vágtam és becsaptam az ajtót... De ilyen szemtelen paraszt!... De, tudjátok, egy vén paraszt volt, már lehetett vagy 55 éves...

A férfi a divány előtt állt. A divány fölött egy sárga keretes, színesnyomású kép függött, — ezt nézte. Meztelen, a könyökére támaszkodva félig ülő, félig hanyatt fekvő nőt ábrázolt az a kép. Nagyon szép arca és remek teste volt a festett nőnek. A fejét előre hajtotta és gyönyörködött a saját testében. A keble duzzadtan állt, a hasa pompás ivben enyhén domborodott, fehér, vastag combjai szinte élni látszóttak. A haja dus és fekete volt, körülötte piros virágokból font koszorú... Egy férfit is ábrázolt a kép. Egy fehérruhás, vörös kaftános, feketeszakállú törököt, aki a nő mellett állott, föléje hajolt és meglegedetten szemlélte.

— Mostanában, hogy ilyen ronda idő jár, nem megy az üzlet sehogyse. Tegnap egy forintot kerestem. Még a cinnet se, hát még az élelem. Az ember ilyen időben ki se mozdulhat a szobából... Csak ma van először szép idő, — beszélt a szőke leány Zelma felé fordulva.

Zelma minderre nem szólt semmit.

A férfi elmerült a kép szemlélésébe.

— Szép kép — mondta.

A szőke leány végig nézett a férfin.

— Meghalt a borbélyod? — kérdezte gunyosan, arra célozva, hogy a férfi nem volt megborotválkozóva. És nevetett.

— Mikor jössz el hozzám? — kérdezte Zelma a férfitől.

— Akár mindjárt — felelt az és újból végiglegette szemével a leányt.

— Hát eredi előre és vári meg. Mindjárt megyek én is... csak még egy kicsit akarok beszélni a Böskével... Nem esik az eső?

— Dehogyan esik... hiszen szép idő van.

— Ugy... Hát először majd hozzám?

A férfi nem felelt rögtön. Bántotta, hogy a leány előre küldi és nem együtt fognak menni. Szívesen ment volna a lánnyal, mert szép és most egyszerűen, rendesen van felöltözve... Meg kételkedett is abban, hogy a nő — úgy, ahogy igéri — mindjárt otthon lesz.

— Sétálj egyet és tíz órára jöjj el. Akkorra már otthon leszek — mondta ismét Zelma, látva a férfi habozását.

— Jó... Fél tizenegykor hozzád megyek. Nem lesz az késő?

— Nem... Csak kérdezd a házmesternétől, hogy melyik a szobám.

— Szervusz... Jó estét! — köszönt a férfi.

Zelma lustán vette ki a kezét a mufából és kézfogásra nyújtotta. A férfi a másik két leánnyal is kezét fogott. Az egyik gunyosan mondta:

— Volt szerencsénk. Jöjjön el gyakran.

A férfi elment.

A kapu előtt a nyírotthaju leány megszólította:

— No ugye nem hazudtam...

— Nem — mondta a férfi nevetve. — Elég különös ugyan, de nem hazudtál.

— Ugye! — mondta a nyírotthaju és nagyon elkezdett kacagni.

A férfi haladt tovább a keskeny utcában. Több lányt már nem látott erre.

A sarkon kávéház volt, előtte bőfényű villanylámpa. — Ahogy a kávéház előtt elhaladt, megcsapta a ventilátor zugó hangja és kihallatszott a zene.

Egészen néptelen volt ez a tájék, semerre nem látott embert. Arrább azután egy keresztutcában dülöngélő férfi haladt, bizonyosan a korcsmából ment hazafelé.

Az utca tiszta volt — csak most látta ezt meg és csak most hallotta a léptei kopogását.

Egy csepp kedvet nem érzett magában, hogy Zelmához elmenjen. Szeretett volna valami más nőt találni, aki legálább ul és ismeretlen lenne. De nem remélte, hogy ilyenre akad, mert »csunyak és fonnyadtak ezek az utcai lányok mind.«... Különben is amerre most megy, nincsenek utcai lányok... De azért ment céltalanul, épen hogy csak teljék az idő, meg muszájból is, mert sem hazamenni nem tudott volna, sem más tennivaló a számára nem kínálkozott.

Kis keskeny közön haladt keresztül.

Van ebben a közben egy ház, amelyben régebben prostituált nők laktak. Azelőtt, — mikor nappal járt erre — látott a kapu melletti ablakokban egyet-egyet, úgy emlékezett, hogy csinosakat. Most vizsgálta az ablakokat, de azok belülről be voltak táblázva, s a két tábla közötti résen keresztül látni lehetett, hogy a szobák sötétek. Különben is hiányzottak az ablakról a jellemző csipke-félfüggönyök, nyilvánvaló jelétül annak, hogy itt már nem laknak prostituált lányok. A ház is ki volt tatarozva, újra volt festve, a kapu fölött egy nagy új cégtábla állott.

Ment tovább.

A köz az X-utcába vezetett. Itt régi emlék lepte meg a férfit. Körülbelül tizenkét év előtt volt — 18 éves korában, — hogy este erre járt két barátjával. Egész este sétáltak akkor, leginkább nőkről beszéltek, nagy szerelemvágy gyötörte őket. Oly erős volt akkor a fájdalma, hogy azóta bármikor járt erre, mindig fölébredtek benne az akkori gyötrelmes érzések.

Egy fehérenemű-tisztító pincehelyiség volt akkor ebben az utcában, — most is megvolt az üzlet, a zárt pinceajtótól kétoldalt ott álltak a kékszíni, fehérbetűs táblák. Erről az üzletről akkor a lapok azt a leleplezést közölték, hogy ott belső helyiségekben urak fiatal lányokkal »valóságos orgiákat« rendeznek, hogy ez az üzlet »bűnbarlang«.

Azon az utcán amikor erre jártak, még nyitva volt a tisztítóüzlet. Ők a leleplezésről beszéltek — nagy vágyakozással hasonló orgiákra — odamentek az üzlet ajtajához és reszkető kíváncsisággal bámultak be rajta, hogy vajjon nem lát-

nak-e valami gyönyörű leányt. De lány nem volt az üzletben, csupán egy öregasszony, aki egy kis asztalnál ült és ceruzával írogatott, és egy fehérkötényes férfi, aki vasalógéppel gallérokat vasalt. Egyikük, aki egész este legjobban bírta a férfigyötrelmeket és csak épen visszhangokat adott a másik kettő sóhajtásaira, nagyon nevetett és kellemetlen megjegyzést tett rájuk meg a fehérkötényes férfira vonatkoztatva... Ez a jelenet maradt meg legtisztábban az emlékezetében, és ahhoz a mozzanathoz, amint összebujva lestek be az ablakon, valami különösen nagy és szomorú fájdalma fűződött. ...Ment tovább.

Bekanyarodott egy másik utcába és lement a Dunaparttra.

Nagy szépségben terült el előtte a folyó és partjainak esti képe. A hosszú sárgacsillogású lámpasor és annak tükörképe a tulsó parton. Ó-Buda felé és ezen túl is szinte a végtelenségig nyult. A lámpák amint hosszú sorukon végig sétált a tekintete, mindig kisebbek és kisebbek lettek és egymáshoz közelebb és közelebb estek. Az égő kettős sor fölött, a nagy, mély és mozdulatlan sötétség, lenn a fekete csillogású víz, melyen óriási fényfoltok ingtak.

A férfi egészen a part szélére ment és bámult le a vízre. Lement a part lépcsőin egészen a vizig. Ott lenn élénken hallotta az apró hullámok csobogását... Különös sejtelmek lepték most meg, és határozatlan, fájdalmas és szép vágyak.

Ugy tetszett neki, mintha sóhajtana a nagy, lomha víz és mintha a távoli sárga lámpák izzón sirnának bele az éjszakába... A fájdalmas vágyak közül egy mind határozottabbá vált és nőtt-nőtt és úgy érezte, hogy ő most mintdjárt véget vet mindennek, belemegy a vízbe, egészen addig, míg elmerül... És úgy gondolta, hogy ez jó lenne. Ez lenne a legjobb. Legalább mindennek vége lenne.

Bátorságot, higgadtságot érzett magában ehhez a cselekedethez, de csak állt a víz szélén elhatározás nélkül.

Nagyon képesnek érezte magát a fölbukkant, akaratlan szándék kivételére. A hideg, levegőtlen vízre gondolva, egy cseppet sem irtózott a vízhaláltól. S amint eszmélt és vizsgálta önmagát, meghökkent a halálmegvetésétől, felni kezdett a sutogó víztől. Fölsietett a lépcsőn.

A part mentén haladt.

Egy férfi és egy nő jött vele szemközt, karonfogva. Lassan, nyugodtan lépkedtek, látszott, hogy sétálnak.

— Minden embernek muszáj dolgozni — mondta a férfi, amint mellette elhaladtak.

Erre a nő mondott valamit, de ennek már csak a hangját hallotta.

Arra gondolt, hogy ha mégis a vízbe vetné magát, mi lenne... Bizonyára kiuszna. A part közeléből még így télikabátban is kiushatna... Milyen gyalázatos eset lenne az! Csupa víz lenne ebben az esti hidegben. Kénytelen lenne valahova bemenni... Felmenne egy ismerőséhez, aki itt lakik a közelben... Az elcsodálkozna, kissé meg lenne ijedve és részvéttel kezdené faggatni, hogy mi történt vele. Ő nem tudna semmit se mondani, csak levetné magát a diványon és sírna.

A villamosok erős csengetését hallotta. A nagy sárga kocsik usztak a csillogó sínpáron.

Elhagyta a Dunapartot. Össze-vissza gondolatokkal ment a keskeny belvárosi utcákon. Csakhamar, alig is vette észre ahogyan, a Rákóczi-ut sarkához ért. Innen egyenesen az »Eperfa«-utca felé indult.

A kapuk még nyitva voltak. Még nincs tíz óra — gondolta. — Bemenet még nem kell kapupénzt fizetni. Az ember különben se bírja pénzzel. Tegnapelőtt is három korona, most is három korona. Azok a gyakori három koronák tizen-nyolc-husz forintba mennek egy hónapban. S ezt nem lehet bírni. De most mégis muszáj a dolognak megtörténni. És így kell megtörténnie, mert nem lehet másképp.

Az Eperfa-utcaba érve még mindig nyitva találta a kapukat. Sietni kezdett. Nézte a kapuszámokat, 4, 6, 8... gyorsan következtek egymásután, mert a házak kicsinyek és keskenyek voltak. Egy kapuban már ott állott a házmester — sovány, igen sápadt, nagybajszu ember — a bejáróban állt, kihajtotta a fejét és föl-alá nézett.

Odább egy kis kávémérés ajtajában csinos leány állt, előtte egy alacsony termetű fiú. Beszélgettek és nevetgéltek. Nagyon megnézte mindkettőjüket, a fiút is. Ennek az arcát ismerősnek találta, de nem emlékezett rá, hogy honnan. Az emlékezetében valami ilyen fiatal egyszerű lánnyal kapcsolatban élt ez az arc.

A idő még hűvös volt, de mégis már kissé tavaszasias volt az est.

Két idősebb, kendős asszony haladt előtte. Lassan mentek, elérte, el is hagyta őket.

— Hogy csak hogyan élhetnek azok meg annyi gyerekkel! — sópáncodott az egyik asszony.

— Az emberből csak úgy dül mindig a pálínkaszag — mondta a másik.

A tulsó oldalon sötétruhás, husos testű asszony sietett. A férfi megnézte, utána fordult és hosszú ideig meredt szem-

mel bámulta. Egy kis cselédleány sietett el mellette, és a férfit, aki vágyódva bámult egy másik, husos asszonyt, gyűlöletes és megvető tekintettel nézte végig, meg is fordult feléje, aztán sietett tovább, csaknem szaladt.

A férfi bámult az asszony felé, aki már messze haladt, de nagy alsó testének körvonalai még élesen látszottak... Utána kellene menni — érezte, de hiába — úgy tudta. És most nagyon kedvetlenül, elégedetlenül gondolt Zelmára...

Egy kapu már be volt csukva. Előtte várakozó fiatal ember állt.

Huszonnyolc — olvasta le a legközelebbi kapuszámot. Nem messzire két utcai lány állott. Ez az a ház — vélte. Harminckettő — állott egy kapun.

A következő kapun, ahol az utcai lányok álltak, anélkül hogy most már megnézte volna a számot, befordult.

A két leány nagyon csunya és már idős volt. A ház kopott, vén ház. Az udvara hosszú és keskeny, a kapualja lejtős és pupos kövekkel kirakott.

A kapu alatt jobbra is, balra is ajtó nyílt. Az ajtókon nem volt felírás, sem fölöttük szám. A jobb oldalt föl akarta nyitni. Zárva volt. Átment a másikhoz.

Az egyik leány, aki kívülről figyelte, bejött a kapu alá.

— Kit keres? — kérdezte.

— Egy Zelma nevű leány nem lakik itt?

— Nem tudom. Hogy néz ki?

— 34-es számú ház ez?

— Igen.

— Egy nagy, szép leány.

— Talán a másik... amott... Nézze meg.

A férfi indult beljebb egy ajtó felé.

— Nem ott... Az egy festő... Ez!

A férfi ahhoz az ajtóhoz ment, melyet a leány mutatott.

Üvegtáblás ajtó volt, egy piszkos kis konyhahelyiségbe lehetett rajta belátni, melyben ócska konyhabutorok voltak össze-visszaságban, elhelyezetlenül. Egy petróleumlámpa égett benn. Az ajtó zárva volt. A férfi kopogtatott és várt. Nem jött senki. Ismét kopogtatott, most már erősebben, és nyitogatta a kilincset. Nem jött senki.

A leány csak állt a kapu alatt és nézte a férfit. Az megkérdezte a leányt:

— Hol lakik a házmester?

— Itt nincs házmester — mondta a leány és indult kifelé.

A férfi állt, habozott, elindult kifelé, majd megint megállt és indult vissza az udvarba. Egy ajtó megnyílt és egy öregasszony lépett ki az ajtón, lavórral a kezében. Majdnem beleütközött. Ezt megkérdezte:

— Hol lakik, kérem, a házmester?

— Tessék! — mondta az asszony és ment befelé a fal mentén.

A férfi indult utána. Egy félig nyílt ajtóhoz értek.

— Itt van — mondta az öregasszony és megállt.

A férfi megnyitotta jobban az ajtót és belépett. Kis alacsony konyhába jutott. Nagyon kellemetlen szag csapta meg. A konyhában egy alacsony igénytelen testű asszony tett-vett, háttal állva feléje.

A konyhából a szobába vezető ajtó nyitva volt és be lehetett látni a szobába... Vetett ágyban egy férfi feküdt. Fölkötötte a fejét és hátrafelé fordulva kérdőleg nézett rá. Az ágyi ruha piros-fehér csikos volt. A vetett ágy mellett egy másik vetetlen ágy állott. A szoba közepén állt az asztal, azon a lámpa. Az asztalnál egy halványarcu gyermekleány ült, előtte tankönyvek heverték, egyet a kezében nyitva tartott. És ő is kíváncsian bámult az érkező férfira.

A férfi jó estét kívánt és megkérdezte azt, aki az ágyból nézett feléje, mivelhogy az asszony meg sem fordult, csak tett-vett tovább.

— Kérem... egy Zelma nevű lányt keresek.

— Itt lakik — mondta erre az asszony.

— Igen... Hallod!... mutasd csak meg — szólta ki a fekvő férfi az asszonyhoz.

— Majd én megmutatom — mondta a tanuló leányka komoly arccal, érdeklődő tekintettel.

— Csak maradj!... Tessék jönni — szólta az asszony és összevonta a mellén a kendőjét és indult előre. Apró lépésekkel, sietve ment. A férfi utána.

A lépcsőházba értek. Az asszony ment föl a lépcsőn, a férfi utána. Nagyon igénytelen testű volt az asszony, ahogy így a férfi előtt billegett. Csupa ócska ruha, semmi hus. A férfinak kellemetlen látvány volt, meg sajnálkozott is rajta.

Sajnálkozott... és most eszébe jutott a leányka, aki benn tanult. Most tanult, és érdeklődéssel tanult abban a nagyon szegény szobában. Talán... például Dél-Amerika folyóit tanulja. »Az Amazon a világ legbővizűbb folyója...« — tanulja... és körülötte a sötét Élet. Mikor majd megnő és negyven éves lett, szintén úgy tesz-vesz egy alacsony, ócska konyhában, mint ez az asszony itt... és ha jön valaki, ajtót nyit és köszön... meg se fordul, hogy ki az.

Fölértek az emeletre. Egyemeletes volt a ház. Szemközt a másik gang alig egy öngyre volt emettől, most lehetett látni, hogy milyen keskeny a ház.

Kétszer fordultak és a szemközi folyosóra érve azon végig mentek. Az asszony alázatosan és szolgálatkészen haladt, soha hátra nem fordult, egy szót nem szólt.

Az utolsó ajtó előtt megálltak. Üvegtábla volt az ajtón, belül sötét volt. Az asszony az ablakhoz ment és benézett rajta. A szobában is sötét volt.

— Nincs itthon — mondta.

— Még nincs itthon — mondta utána a férfi. — De hazajön... beszéltem vele, azt mondta, hogy mindjárt hazajön.

— Igen — mondta az asszony és állt a férfi előtt.

— Majd... lenn sétálok és visszajövök... talán addig hazajön.

— Igen — mondta ismét az asszony.

A férfi lelkében elképzelt kalandok foszlányai lebbentek meg: Egy nő ablaka alatt les, vár... Mintha erősen megdobbant volna a szíve... Elindult. Az asszony ment utána.

Lenn a férfi kivett a zsebéből két huszfillérest és az asszonynak nyújtotta.

— No... itt van már! — mondta türelmetlenül.

Az asszony a hangtól megbántva nézett rá, de nagyon alázatosan mondta:

— Köszönöm szépen. — És indult befelé az udvarra.

A férfi kiment az utcára. Künn megcsapta a friss levegő. A két utcai lány ott áll még a kapuban. Az, akivel az előbb beszélt, elfordult tőle. A másik mosolygott rá és hívta a mosolyával. Sötétszinű, kopott és gyűrött ruha volt ezen a nőn, a nyakában pedig rózsaszinű uj boa. Az arc egészen közel volt most a férfiéhoz. A nő lehetett már vagy negyven éves. Durva, barázdás volt az arca, a szemei nagyok és üvegesek. Az egész arca vörösre volt kifestve. A férfi akaratlanul is arra gondolt, hogy ha ezzel kellene ölelkeznie. Es iszonyat futott át rajta. Elindult, ment az utcán arrafelé, amerről jött.

Már minden kapu zárva volt. Senki nem járt most az utcán. Csak a kis kávéház volt még nyitva, az ajtaja előtt ott állott még a csinos leányka és még mindig udvarolt neki a fiu. A férfi átment az utca másik oldalára.

Gyenge erők támadtak benne, hogy hazamegy, lefekszik így, szüzen, megfojtott vággal. De mégis maradt és föl-alá sétált. Szép, széles szürke szalag volt az utca, szomorúan sárgák a lámpák. Eltető, fölkorbácsoló volt a hűvösség. Ő csak ballagott.

A kávémérés előtt nem látta a leányt és a fiut. Egy nagy kövér asszony állt ott, nézett szét, a kezében azt a kámpós eszközt tartotta, mellyel a boltok redőnyeit lehúzzák.

Egy pince ablakból világosság áramlott ki. Benézett az ablakon. Egy pinceszobát látott lenn. Egy őszhaju asszony állt a szobában, ingben, kezében lámpa. Alvó gyerekről a dunnát hajtotta föl és kutatva szemlélte. Mikor férget talált, azt a kezével lesodorta, azután a padlóra világított a lámpával és meztelen lábával szétaposta. Eközben szaporán mozgott a szája, látszott, hogy sopánkodik és átkozódik. A gyerek kislódó mozdulatot tett, ahogy alvásában megmozdult.

Sétált és várt tovább.

Nemsokára jött Zelma. Messziről megismerte. Lassan, kényelmesen jött. Ahogy így egyszerű fekete ruhában volt, a feje fekete kendővel bekötve, kezét a muffban, és egy kis fehér papírcsomagot lógatott, olyan volt, mint egy asszony... A férfi ment elébe, átment hozzá és az az érzése támadt, hogy ez a nő a felesége, hogy ő most a feleségéért megy, aki valami elfoglaltságból jön haza.

Kezét fogtak.

— Még nincs féltizenegy — mondta a nő.

— Azt hittem, hogy már itthon vagy.

— Megtaláltad a szobám?

— Igen. A házmesterné vezetett föl. Nagyon előzékeny asszony.

— Igen... Tisztességes népek... elég pénzt adok nekik.

A férfi karon fogta a leányt... Egy magas, vékony ember haladt el mellettük. Téli kabát, felöltő nélkül, a kis-kabátja gallérja fel volt hajtva. Megállt, utánuk nézett, megnézte a nő izmos testét, azután erős, elszánt lépésekkel ment tovább.

Befordultak a kapun.

— Itt lakom — mondta a nő arra az üvegtáblás ajtóra mutatva, melyen át a rendetlen butorzatú konyhába lehetett látni. Addig, amíg rendbe nem jövvök; egy kis szobában lakom az emeleten... Ott kerestél?

— Igen.

A lépcsőn előre engedte a férfit a nőt. Az lomha morgással ment előtte, és nagy testét billegette. A férfi megfogta a két csipőjét és tréfásan tolta fölfelé. Ezen mindaketten kacagtak. A férfinak ujult erővel csillantak meg a hatalmas vágyak és föllázongott a vére.

Szóltanul mentek végig a folyosón. Valahonnan keser-

ves gyereksírás hallatszott. A lakáshoz érve a nő kulcsot vett elő a muffjából és megnyitotta az ajtót. A férfi nehezen, fujón lélekzett és a kezével a homlokát simitgatta.

Egy kis konyhán át jutottak a szobába. A nő rövid tapogatózás után megtalálta a gyufát. Az első szál nem gyult meg, többszöri dörzsölésre lepattant a feje. A nő lomhán, harag nélkül motyogott:

— A fene essen bele ebbe a gyufába...

Fölggult a lámpa. Kis szobában voltak, mely túl volt tömve ócska butorokkal. A szobában erős szappanszag érzett.

— Mára egész nap dolgoztam — mondta a nő. — A kályhát is kipucoltam. Olyan kormos voltam, mint az ördög...

A férfi odalépett a nőhöz, az arcába nézett és megcírógatta az állát és kedveskedően mosolygott. A nő arrább állt, hogy szabadon vetkőzhessen. Mikor a kabátját kezdte vetni, háttal állt a férfinak, az ráhajolt és megcsókolta a nyakát.

— Vári hát, amíg levetkőzőm! — mondta kissé boszusan a nő.

A férfi félrehúzódott és téli kabátostul leült a diványra, cigarettát vett elő.

— Szabad rágyújtani? — kérdezte.

— Szabad — szabad... adi egyet nekem is.

A nő is rágyújtott egy cigarettára és folytatta a vetkőzést.

— Rég nem voltam nálad — mondta a férfi.

— Annyi korom volt abban a kis kályhában, hogy alig bírtam a lábát kicipelni — beszélt a nő.

A férfi idegesen szivta a cigarettáját és szaporán pislogott. És nézte a nőt. Annak szép gömbölyű volt a nyaka, vékony aranylánc övezte, tiszta hófehér csipkés ing volt rajta, de már kissé elhízott és most lehetett csak látnia, hogy undorítóan nagy volt a hasa.

EGY DÉLUTÁN A GRÜN-IRODÁBAN

Hosszukás, kissé szűk szoba, hol a segédek dolgoznak. Egyetlen ablaka szűk és rövid utcára nyílik, melyben a házak mind három vagy négy emeletesek. Az iroda tehát, mely az első emeleten van, sötét. Csak a legderűsebb napokon, akkor is csak délelőtt és kora délután lehet benne napvilágnál dolgozni. Máskor mindig ég a gáz és sárga, beteges fénnnyel tölti meg a szobát, amely, mivel soha jól ki nem szellőződik, állandóan tinta, por és papírszagu.

Délután negyed négy volt. Már mind a négyen ott ültek az íróasztaloknál, előttük akták és beszélgettek. Mindig így szoktak tenni, ha a principális nem volt az irodában. Aktákat raktak maguk elé, kezükbe vették a tollat és beszélgettek. Legfőljebb Kerekes doktor, a jelölt, szegte meg ezt a szokást, amely már szinte kötelezővé vált a Grün-irodában. Ő volt köztük még a legjámborabb és a legszorgalmasabb. Irodatisáinak véleménye szerint tehát »stréber« volt.

Az különös és ritka eset volt, hogy a principális negyed négykor még nem volt az irodában. Mert nemcsak hogy késni nem szokott, hanem már félháromkor feljött a kávéházból, hol ebéd utáni feketéjét itta és hozzá fogott a munkához. Az alkalmazottai, amint három óra körül sorban megérkeztek, már az íróasztalnál dolgozva találták. Az íróasztala éppen szemben állott az előszobaajtóval s ő hosszuszáru pipájából füstölve nézte végig az alkalmazottai fölvonulását, akiknek az ő szobáján kellett keresztül menniök. Ha valamelyik öt-tíz percet késett, akkor különös, szinpadias tekintettel nézett föl a fali órára, úgy hogy az elkéssett lássa és megértse ezt. Az arckifejezése ilyenkor szemrehányó, sőt sajtáságon szomorú volt, mintha az a pár percnyi mulasztás neki igazi lelki fájdalmat, a megcsalattatás, a kifosztás érzését okozta volna.

Ezek után természetes, hogy most a negyedórai késés már föltűnt a segédeknek és beszéd tárgya lett. Eddig valami ujságcikkről folyt a beszélgetés. Steiner kezdte ezt a témát azzal, hogy megkérdezte kollegáit, vajjon olvasták-e. Általában ő szokta az ilyen politikai, irodalmi és szociológiai témákat szóba hozni, amiért társai kissé tudákosnak tartották.

Mikor a fali óra negyed négyet ütött, Vadász, aki eddig halgatagon cigarettázott, megszólalt:

— Negyed négy és az ügyvéd ur még nincs itt.

Steiner megjegyezte:

— Sőt tíz perccel már elmúlt negyed négy, mert ez az óra mindig késik tíz perccel.

— Sőt néha negyedórával is késik, — egészítette ki dr. Kerekes.

— Az azért van, — szólt Steiner — hogy később menjünk el. Ez is a kiuzsorázáshoz tartozik.

Dr. Kerekes kissé összeráncolta a homlokát, látszott, valamit mondani akar, de előbb meggondolja, hogy helyes-e, Aztán szólt:

— Nem azért van... Mert habár negyedórával később végezzük is a munkát, negyed órával később is kezdjük s így nem nyer az ügyvéd ur semmit.

— Persze, — mondta Vadász és ő is, Steiner is, már helyesnek tartották volna ezt a véleményt, de Gergely megmagyarázta a dolgot.

— Ugyan kérem, — szólt — hogy lehet ilyet mondani! Persze, hogy azért késik az óra, mert Grün (ő mindig csak Grünnek mondta az ügyvédet) így igazítja. És azért igazítja így, hogy negyedórát nyerjen rajtunk. Mert hiszen mi a külső órák, a többé-kevésbé jó órák szerint járunk, tehát háromkor jövőnk, de az irodai óra szerint megyünk, tehát negyed hétkor megyünk. Mert amikor itt hat óra van, akkor künn már negyed hét van.

— Persze! — mondták mindnyájan és mosolyogtak a helyes magyarázaton és a világosan leleplezett turpisságon. Mert most már egy pillanat alatt átlátták, hogy a dolognak így kell lennie, hogy az óra így van beállítva s nem azért késik, mert rossz. Ha rossz lenne, akkor mégis valami ingadozást mutatna, vagy mindig többel és többel késne, holott állandóan csak 10—15 perccel késik és ennyivel mindig, kivétel nélkül késik... Különben a dolog teljesen rávall a princípálisra, csoda volna, ha nem így volna.

— Az öreg valószínűleg a fiánál van. Megint rosszabbul van a fia — mondta Steiner.

— Nem is kell az már föl, — szólt Vadász. — Ha már valaki vért hányt és főleg ilyen korban. Azt hiszem, még huszonnégy éves sincs...

— Kár érte, szegényért, — mondta a doktor.

— Nincs tüdővése — mondta Steiner. — Én künn voltam nála a szanatóriumban tegnapelőtt, meglátogattam. Csak

nem akartam maguknak szólni, mert nem kell hozzá kimenni senkinek, — nem szabad beszélnie. Egy szót sem szabad szólnia... Képzeli, már hat nap óta ott fekszik az ágyban, hanyatt, a mellére jégtömlőket raknak és meg sem szabad mozdulnia. Képzeli, micsoda helyzet!

— Meglátszik az öregén is, nagyon ideges mostanában.

— Nem is csoda! Egyszerre a fia is, a felesége is.

Steiner folytatta.

— Hát onnan tudom, hogy nincs tüdővése, hogy láttam az asztalán a laboratóriumi jelentést. Ugy beszélgettünk, hogy ő pár szót ceruzával fölirt egy papirosra és én arra válaszoltam.

— Maga is irt? — kérdezte dr. Kerekes.

— Á—á—á! Hogy lehet ilyen csacsiságokat mondani! Hisz' nekem szabad beszélnem!

Mindnyájan kacagtak a doktor ostoba kérdésén. Steiner pedig folytatta:

— Irta, hogy a professzor azt mondta: a betegség nagyon komoly, de meg fog gyógyulni... Köhögés közben egy ér szakadt meg a tüdejében, ettől eredt a vérhányás... Az asszonynak pedig rákja van... De nem kell róla beszélni, nehogy az ügyvéd ur fülébe jusson, hogy mi ezt tudjuk. Én hallottam az egész dolgot, mikor künn összeállítottam a végrehajtási darabokat és ő a sógorával halkan beszélt. Mindent meghallottam... A multkor, mikor oly hirtelen rosszul lett az asszony, az orvosok konstatálták, hogy vakbélgyulladás van és meg kell operálni. Rögtön elvitték a szanatóriumba és másnap megoperálták. A professzor az operáció után azt mondta az ügyvéd urnak, hogy a dolog sikerült, azonban még más baj is van. Ugyanis a beleken valami »rákgyanus« dolgot talált, amiért még egyszer meg kell operálni az asszonyt... Csak azt várják, hogy kissé megerősödjék. Körülbelül tíz centiméternyi belét le kell vágni...

— Borzasztó! — szörnyűködött dr. Kerekes.

Steiner folytatta:

— Most képzeli el, micsoda lelkiállapot kell ahhoz, hogy mikor valaki ilyen súlyos operáción átesett s alig kezd lábadozni, még egyszer alávesse magát egy még súlyosabb operációnak.

— Borzasztó, borzasztó! — szörnyűködtek mindnyájan.

— Én nem állnám ki, — mondta a doktor.

— Akkor meghalna, — szólt Gergely.

— Még pedig a legirtózatosabb kinok között — mondta Steiner.

— Grünne tudia, hogy mi a baja? — kérdezte Vadász.

— Dehogy tudia! — felelte Steiner. — Csak nem mondják

meg neki!... Az ügyvéd ur azt akarja, hogy a dolog teljes titokban maradjon, hogy az operáció után se tudja meg, mi baja volt. Azért erről az egész dologról egy szót se szabad beszélni! Sose lehet tudni, hogy milyen utat tesz meg az ilyen história és az asszony fülébe jut...

— Rettenetes, hogy micsoda lelkiállapoton kell annak a szegény asszonynak átmennie. Egyik operáció után a másik! — csóválta fejét dr. Kerekes.

— Hát még az ügyvéd ur! — mondta Steiner. Az asszony nem is tud a fiu betegségéről semmit...

Gergely maliciózan szólt közbe:

— Ez aztán a helyzet! Így játszik az öregisten az emberekkel! Itt egyszerre egy családba két oldalról vág bele... Egyszerre fekszik halálos betegen az anya meg a fiu. Ezt a játékokat az öreg ur biztosan halmozásnak nevezi.

Ezen a megjegyzésen, a lóverseny köréből vett hasonlaton, mindnyájan nevettek. (Vasárnap volt künn, Vadász kivételével, az egész társaság.) Most tiszta, igaz nevetéssel nevettek, bár csak az imént szörnyűködtek a szóba hozott dolgokon. Nagy szenvedések voltak azok. Fájdalmak és halálaggodalmak. S ahogy ezeket oly részletesen beszélték meg, hogy szinte az érzékeiket is meglepték a betegségek emrékei, nehéz kórházi szagok, sápadt arcok, zavaros, meggyötört tekintetek és gyenge, fájdalmas jajok — most egy csekélyke élcs egyszerre szétröppentette mindezt és ők vidáman kacagtak... Idegen emberekről, idegen szenvedésekről esett szó...

— Kinos helyzet, kinos helyzet, — mondta valamelyik.

— Szép pénzbe kerül ez a két betegség — mondta Vadász.

— Elmegy pár ezer korona.

— Körülbelül — vélték valamennyien.

— A fiunak egy-két évig nem szabad sem tanulnia, sem dolgoznia, azt mondta a professzor. — Ezt Steiner mondta és folytatta:

— Állandóan klimatikus helyeken kell tartózkodnia. Ha most fölkelhet és olyan állapotba jut, hogy elutazhatik, azonnal a Tátrába kell mennie, fenyvesek közé, tiszta, pormentes levegőjű helyre, télen pedig valahova délre, Olaszországba vagy Egyiptomba. Egy-két év beletelik, míg teljesen meggyógyul.

— Jó kis programja lesz. Magam is utána csinálnám, — jegyezte meg Gergely vigyorogva.

— No nem kérnék be'őle. Inkább dolgozom itt havi ötven forintért egészségesen, minthogy Egyiptomba sétáljak tüdőbajjal. — Ezt a doktor mondta.

— És mi lenne, ha magának lenne tüdőbaja és a tüdőbajával kellene itt, ebben a piszkos, levegő és napfény nélküli irodában dolgozni? Mi lenne? — vetette föl a kérdést Gergely és folytatta:

— En sajnálom a principálist — bár nem érdemli meg — és tiszta szívből sajnálom az asszonyt meg a fiút. A fiu nagyon szimpatikus és szerény gyerek volt mindig, különben ez nem tartozik ide; fő, hogy beteg, szenved, tehát sajnálom. De mégis, mikor egy jobbmodú embert látok betegnek és látom, hogy megvan mindene, amit csak a gyógyulásra ki tudnak találni, valami hatalmas gyűlölet fog el, nem tudom ki, vagy mi iránt, talán ő iránta. Mert hát... mondja meg, például maga: mit csinálna, ha magának volna tüdőbaja? — Ezt a kérdést a jelölthöz intézte.

— Isten mentsen meg tőle!

— Nem arról van szó, hogy Isten mentse meg tőle, hanem mit csinálna ha tüdőbaja volna?... Ezt mondja meg nekem!

— Igazán nem tudom!

— Nem? En tudom. Azt, amit most. Dolgozna itt a városban, hogy havi ötven forintból nyomoruságosan megélhessen addig, míg a munkából ki nem dől... Legfeljebb azt tehetné meg, hogy elmenne egy vidéki irodába s mikor már ott nagyon beteg lenne, elküldenék... Maga nem mehetne ám a Tátrába a napon feküdni, a fenyvesben sétálni és hizlaló kurát tartani. Aztán nem mehetne télen Olaszországba... Látta, ha én ilyeneket elgondolok, akkor bizisten örülök, hogy vannak gyógyíthatatlan betegségek... Ugye, ez egész mulatságos?... Például egy kis jó finom rák!... Ez elől hiába szaladnak a gazdagok a legjobb professzorokhoz, hiába mennek Egyiptomba vagy a Tátrába, vagy Kamcsatkába, vagy a fészkes fenébe, csak úgy belepusztulnak, mint a szegény ember... Itt legalább van egy kis egyenlőség, egy kis igazság... Eljen tehát a rák, a szívbillentyűelégtelenség és más efféle sok finom holmi!...

Sajátságosan érintették ezek a szavak a többieket. Némi igazságot is éreztek bennök, de meg nagyon kellemetleneknek is találták őket... pedig mind szegény emberek voltak. Csak mosolyogtak.

— Szép kis pénzbe fog kerülni ez az Egyiptom meg a járulékai, — mondta Vadász, aki, úgy látszott, nagy passzióval mérlegelte a dolog pénzügyi oldalát. Kissé elgondolkozott, aztán folytatta:

— Azt hiszem, az ügyvéd ur is számot vetett már a dolog pénzügyi részével. Arra mutat pár intézkedése.

— Miféle intézkedése?

— Hát csak úgy... Hogy az összes végrehajtási ügyeket elintéztette most és más egyéb... Arra is célzást tett délelőtt, hogy valakit elküld, mert hárman is elvégezhetjük a munkát.

— Igazán erre tett célzást? Hogyan mondta? — kérdezte Steiner, akinek hangján és arcán erős csodálkozás látszott, de meglátszott egyszersmind a teljes biztosság is magáról. Tudta jól, hogy ő rendesen végzi a dolgát, ő tehát nem lehet az, akit a principális el fog küldeni.

— Hogyan mondta? — kérdezte tovább Gergely is, némi aggodalommal. És feszülten, kíváncsian tartotta a tekintetét Vadásznak, hogy annak előadását teljesen fölfogja, hogy abból már kombinálhasson, vajjon ki lesz az illető... Már ő a kérdésben erősen érdekelt volt. Ellene sokat zsörtölődött is a principális...

E pillanatban körülbelül mindnyájan tisztában voltak azzal, hogy vagy Vadász vagy Gergely az, akit az ügyvéd elküldeni szándékozik.

Vadász felelt a kérdezőknek:

— Délelőtt, mikor a kereseteket elvittem, mondta, hogy: »Nem olyan sok ám az, csak soknak látszik.« Aztán hozzátette, hogy: »Különben az egész irodám olyan, hogy soknak látszik, de nem annyi, mint amennyinek látszik. Sem a jövődelme, sem a munka.« Aztán egy kicsit rakosgatott és megint hozzátoldta: »Hárman is nagyon kényelmesen elvégezhetnék ezt a munkát.« Aztán megint hallgatott, rakosgatott és megint hozzátoldta: »Ahogy majd el is fogják végezni. Csakhogy akkor szorgalmasabban kell dolgozni, nem úgy, ahogy most csinálják...«

— Pszt, itt az ügyvéd! — mondta Steiner.

Mindnyájan elhallgattak és hozzányúltak az előttük heverő aktákhoz. Vadász gyorsan tintába mártotta a tollat, melyet mindezideig a kezében tartott és a maga elé készített blankettára írni kezdett...

Az ügyvéd kinyitotta az ajtót, pár lépéssel odament a segédek szobájának nyitott ajtajához, megállt, végigvezette raituk a tekintetét s megvárva, hogy előbb azok üdvözljék őt, annyit mondott: »Jó napot...« Azután kezével megsimította a homlokát, a tekintetét megint kissé fürkészőleg és gyanakvólag jártatta végig a négy meggörnyedt és piszmogó alakon, akkor megfordult és az íróasztalához ment. (Sejtette, hogy az alkalmazottak eddig nem dolgoztak, mert egyrészt eleve feltételezte ezt róluk — még szorgalmasabb emberekről is feltételezte volna — másrészt azok kissé ügyetlenül viselkedtek, mert egészen egyöntetlően és sunyin piszmogtak, nem vélen észre, hogy azzal is gyanusakká válnak.)

Az ügyvéd alacsony, szőke, körszakállas ember volt, kissé kövér, körülbelül 50 éves. Az arcvonásai legtöbbször maliciózusak, a mozgása pózoló, az arca most kissé sápadt volt és fáradt, szenvedő kifejezésű.

Amint leült az íróasztalhoz, kis ideig maga elé bámult, mintha azon gondolkodnék, hogy mihez fogjon. Tekintete ráesett az asztal szélén ábécésorrendbe rakott végrehajtási kérvényekre. Magához huzta az egész csomót és megolvasta, hány van. Mikor ezzel készen volt, a neveket kezdte nézegetni, hogy vajjon jól vannak-e az alperesek nevei szerint ábécésorrendbe rakva. (A felperes mindeniknél ugyanaz.) Alig ért az ötödikhez, valami kaján vidámság csillant föl az arcán:

— Vadász ur! — kiáltott.

Vadász bejött, odament az asztalhoz.

Az ügyvéd gunyosan ránézett, aztán a negyedik kérvényre mutatott:

— Olvassa el!

— Bienenfeld Mór.

Most az ötödikre mutatott:

— Hát ez?

— Altschul Imre.

— Hát ez alfabetikus sorrend?

— Nem én csináltam. Ezeket a Steiner ur rakta sorba.

Az ügyvéd kissé zavart lett:

— Pardon! Akkor nem szóltam semmit, azaz — s ezt jó hangosan mondta, hogy a másik szobába is behallassék — mondja meg Steiner urnak, hogy ismétlje át az ábécét, mert már elfeledte.

Vadász visszament.

Az ügyvédet kissé kellemetlenül érintette a tévedése, részint azért, mert a hiuságát bántotta, részint mert épen Vadászszal esett meg. Azaz kellemetlen volt neki, hogy nem Vadász hibázott s ő nem korholhatta meg a figyelmetlenségeért. Az alatt a pár pillanat alatt, míg Vadász a megszólításra asztalához ment, már átfutott elméjén, hogy mit fog neki mondanj. Körülbelül ezt akarta mondani: »Lássa, Vadász ur, ez nem figyelem. Ez figyelmetlenség! Igaz, hogy csekélység, de aki csekély dologban figyelmetlen, az a fontosban is figyelmetlen. Miért nem vigyáz? Mi történt volna, ha például azt mondom, hogy itt van ez a két kérvény, ezeket dobja be, még pedig az egyiket a negyedik kerületi írásbírószék szekrényébe, a másikat az ötödik kerületébe: s maga fordítva dobta volna be őket és a két beadvány fontos, terminushoz kötött dolog lett volna? S mi lesz, ha maga mindennap csak egy ilyen tévedést fog csinálni? És ha mindegyik segé-

dem mindennap egy ilyen hibát fog csinálni, hova jutunk akkor, stb. stb.«... Eféle szemrehányások már készen voltak az agyában, teljesen kidolgozva, jó öreg szofizmákkal kicifrázva, csak elő kellett valamelyiket kapni.

Ezt szerette volna Vadásznak ejmondani. Szándéka volt a mai délutánon és holnap délelőtt Vadász ellen több kifogást emelni, mert őt akarta elküldeni. Holnap délután lesz a felmondás... Ugy számította, hogy valakit el kell küldenie, hogy a kiadásai azzal is csökkenjenek. Az irodát három segéd is ellátja, ha jobban vigyázz rájuk és jobban ellenőrzi őket, »mert a segédek az ember fizetett ellensége!« s ő maga is inkább valamivel többet fog dolgozni... Erre szükség van, mert óriási teherként nehezedik most vállára a fiának és feleségének a betegsége. Mindakettőt rajongásig szereti, kötelessége a megmentésükért és a jólétükért mindent elkövetni. A fiának »évekig« üdülő-helyeken kell tartózkodnia és pedig a legjobbakon, hogy felépüljön szegény...

Vadászt a legcélszerűbb elküldenie, mert Steiner jó munkás, feltétlenül megbízható, a jelöltre szüksége van, Gergelyt pedig — bár lusta és szeszélyes, sőt feleselni is szokott bajos dolog elküldenie, mert egy kollegája ajánlotta, akinek le van kötelezve, meg aztán Gergely határozottan eszes ember is. Hanem Vadász nem valami nagyon szolidan kezeli az irodai kiadásokat, talán nem is nagyon megbízható, bár elég jó munkás. Ürügy kellett azonban a felmondáshoz. Ezért szándékozott most egyenesen hibákat keresni Vadász munkájában és egyéb kifogásolni valókat felkutatni ellene.

Most megszólalt az átelleni házban a zongora. Épen a szemközti lakásban ilyenkor van a gyerekeknek zongora-órájuk. Így nyáron, mikor az ablakokat nyitva kellett tartani, valósággal gyötrelmem volt azokat a hibás, meg-megakadó kalimpálásokat, azokat a folyton ismétlődő, döcögős skálázásokat hallgatni.

Az ügyvéd gyakran elgondolta, néha az alkalmazottainak is elmondta: »Mily különös, azaz... nem is különös, hanem talán épen természetes, hogy az ember, bárhol hall a szomszédból valami zenét, mindig tanulás az... Ha a szomszédban valaki zongorázik, nem játszik, még nem tud játszani, hanem most tanul — és nagy kinnal nyekergeti a zongorát... Ha a szomszédban valaki hegedül, nem játszik, dehogy is játszik!... nem is tud még játszani, hanem most tanul és förtelmesen cincogtatja a hegedűt... Ne adi' Isten, hogy valami igazi zenét lehessen a szomszédból hallani!...« Szegény Grünnek mostanában minden délután végig kellett szenvednie négy kis gyermek zenetanulását. Csak ő szenvedte ezt végig igazán,

mert a többieket mulattatták az ő maliciózus megjegyzései, az ő boszankodása.

De jobb is volt az így, hogy csak a gyerekek gyakorlatozásait hallhatták. Egyszer-kétszer — talán mulatóba — eljátszott maga a tanító egy operarészletet, mindig ugyanazt. A szomorú melódiák hangjai beszálltak a kis irodaszobába, — furcsa, hozzájuk nem méltó helyre — egészen megtöltötték azt és felkavarták a négy, gázlágnál görnyedten dolgozó fiatal nyugodt kedélyét. Lomhán mozdultak meg bennök a szunnyadó vágyak, vágyak valami másra, mint itt robotolni, valami szépre, gyönyörűségesre, tudja Isten mire... Elméjük elkalandozott és érzéki gondolatok lepték meg őket... Kár, hogy ez megesett! Igazán kár... Minek arra gondolni, hogy szebb dolgok is vannak a világon, mint havi 30—40 vagy 50 forintért naponta hat-hét órán át dolgozni egy szűk szobában, unalmas, lélektelen munkán, sápadtan, kedvetlenül, a más hasznára... Bizonyisten jobb, ha ilyenkor a szomszédban csak tanuló gyerekek nyekergetik a zongorát és skáláznak, skáláznak szakadatlanul... Szinte hallani, hogy nekik is milyen gyötrelmes ez a skálázás. És ez is jobb így!

Az ügyvéd fölállt az asztaltól, kissé föl-alá járkált a szobában, majd bement a segédekhez és így szólt:

— Urak! Amint önök bizonyára tudják, nőm és fiam súlyos betegen fekszenek. A feleségemet operálták, fiamnak pedig tüdőbaja van, gyógyulása »pár évi« üdülést kíván, enyhé éghajlatu, jó levegőjű helyeken. Mindez nagy pénzalapozatot vesz igénybe. Az irodát tehát meg kell szorítanunk. Ez némileg önökre is tartozik, amennyiben ezentul még szorgalmasabb és pontosabb munkát várok el önöktől, mint eddig. Továbbá, hogy úgy mondjam, az ügymenetet is kénytelenek vagyunk megszigorítani az alperesekkel szemben. En eddig tulságosan méltányos voltam. Ezentul is a tisztesség és a humanizmus lesz a fő, de minden csak korlátok közt. Például, ha egy ítélet jogerős, azonnal megy be a végrehajtási kérvény. Ha valaki, aki részletekben fizet, egy részletet elmulaszt, azonnal megy be a végrehajtási kérvény. És így tovább, az eljárás szigorítása az egész vonalon... Tehát ne csodálkozzanak önök!... Ezeket szükségésnek tartottam mihez tartás végett elmondani, remélem belátják...

Kopogtak.

— Szabad!

Magas, bajszos, sovány ember lépett be az irodába. Kissé félénken nézett körül.

— Dr. Grün Mór ügyvéd urat keresem.

— En vagyok az. Mi tetszik?

— Igen... ni... hogy a világosról jöttem, hát nem is ismertem meg ügyvéd urat... Szemcsik vagyok, Szemcsik János, tetszik emlékezni...

— Hogyne. Önnek tegnap kellett volna fizetnie.

— Csak ma tudtam pénzt kapni, gondoltam, hogy az az egy napi késedelem nem tesz semmit...

— No azt, kérem, igen rosszul gondolta. Ön ellen beismerés alapján ítéletet hoztak és az ítélet úgy szól, — amint ön azt bizonyára tudja — hogy ön köteles ennyi és ennyi tőkét, ennyi kamatot és ennyi perköltséget, — az összegeket fejből nem tudom... majd mindjárt megnézem az aktákat, Vadász ur! — ezt köteles ön nyolc nap alatt megfizetni. A nyolc nap tegnap lejárt, ön kötelezettségének nem tett eleget... Vadász ur, adja elő a Drill-Szemcsik csomót!

— Csak mára tudtam, kérem, egy kis pénzt szerezni, azt elhoztam, és...

— Egy kis pénzt!... Vajjon mennyit? Hiszen önnek az egésznek kellett volna tegnap kifizetnie! Már ma délelőtt be is adtam a végrehajtási kérvényt.

— Már be tetszett adni?

— Nagyon természetes. Ön, amint látom itt az aktán, tanító...

— Igen, fővárosi tanító vagyok.

— ... S így, mint intelligens ember, bizonyára tudja, hogy amint az ítélet jogerőre emelkedik, — ha addig az alperes nem fizet — be szokták adni a végrehajtási kérvényt. Nemde?

— De bocsánatot kérek, ügyvéd ur, hiszen én mondtam önnek a tárgyalás után a folyosón, hogy én fizetni akarok és fizetni is fogok, de esetleg pár napot késni fogok és talán nem tudom egyszerre az egészet megfizetni és ön azt mondta, hogy pár napi késedelem nem számít, legyen nyugodt.

— Ezt nem mondtam! — szólt az ügyvéd határozott, erős hangon; és keményen, szinte elszántan nézett a tanító szemébe.

A tanító állítása való volt, az ügyvéd jól emlékezett rá. Tehát az ügyvéd most hazudott, amikor letagadta múltkori mondasát. Mégis keményen, sőt öntudatosan és elszántan nézett a tanító csodálkozó, zavart tekintetébe, olyan öntudattal és elszántsággal nézett, amilyent csak az igazság érzete szokott adni az embernek. Mert érezte, hogy a hazugság csak forma, de neki igaza van. Őt hajlja az élet, neki most ezzel a szegény, nyavalyás tanítóval meg kell küzdenie. A tanító még mindig zavartalan, meglepődve bámult és csak ennyit tudott motyogni:

— De kérem, ügyvéd ur, hát... hát...

— Ismétlem önnek, hogy azt, amit ön állít, nem mondtam... Nincs tudomásom róla.

A tanító most összeszedte magát.

— Kérem, én határozottan emlékszem. Még a szavakra is emlékszem. A doktor ur így mondta: »Legyen nyugodt, pár napi késedelem nem számít. Csak aztán fizessen rendesen«. — Így mondta.

— Hát én ismétletlen és »hangsúlyozottan« kijelentem önnek, hogy ezt nem mondtam! Nincs tudomásom róla! Ha talán valamit mondtam is, ön bizonyára rosszul értett engem és rosszul emlékszik... Azt most is mondhatom önnek, hogy rendes körülmények között egy-két napi késés nálam nem szokott számítani, mert a végrehajtási kérvényeket mindig akkor adjuk be, amikor egy csomó már összegyűlt... Erről talán valami ilyenfélét mondhattam, de nem azt, amit ön állít.

— De ügyvéd ur határozottan megígérte...

— Eh, kérem, hagyjuk ezt! Egészen főösleges időpocsékolás — szolt az ügyvéd ingerülten... Most már boszantotta a tanító. Főleg az bántotta, hogy a tanító egészen pontosan emlékszik még a szavaira is és ezzel még kellemetlenebbé teszi az esetet. Igyekezett gyorsan végezni, egyszersmind elhatározta, hogy mindvégig érélyes lesz a tanítóval szemben:

— Hát most mennyit fizet ön?

— Ötven koronát hoztam...

— Ötven koronát? Az ön tartozása, hozzászámítva most már a végrehajtási kérvény költségeit is, száznegyvenkét korona hatvan fillér. Hiszen ez csak a harmada!

— A többi most elsején és a következő hó elsején fizetem meg.

Az ügyvédet ez a mondás kellemesen érintette. Segítségére jött most már a formalizmus is. Diadalmasan, kacagva szolt:

— Háhá! Ön arra hivatkozik, hogy én pár napi halasztást adtam és ön most pár hónapot akar igénybe venni? Akkor főösleges is volt olyan »jó« emlékeznie »még a szavaimra is«. — Ezt átható gunnyal mondta az ügyvéd és folytatta:

— Hát, kérem, ilyen halasztásról szó sem lehet. Egyáltalán semmiféle halasztásról sem lehet szó. Amint a kiküldő végzést megkapom, azonnal fogatosítom ön ellen a végrehajtást. Annyit mondhatok csak, hogy négy-öt napba telik, míg a kiküldő végzés megjön. Ennyi ideje van önnek a pénz megszerzésére... Ezek után igazán kómikusnak találom, hogy

ön arra hivatkozik, hogy pár napi halasztást adtam volna.

A tanító hallgatott. Zavart volt. Látta, hogy alul van a küzdelemben, mert az ügyvédnél van a hatalom, nála csak a szegénység van, a tehetetlenség van. Azután így szólt:

— Nem hivatkozom én, kérem ígéretre. Lehet, hogy rosszul értettem, amit mondani tetszett akkor... csak hát így emlékeztem. De hivatkozom a szegénységemre. Most nincs pénzem, nem is vagyok képes szerezni, bármit is kövessék el, de két elsején a fizetésemből — ha törik, ha szakad — megfizetem. Tessék tekintetbe venni, hogy nem birom. És igazán ne tessék most már még súlyosabbá tenni a helyzetemet.

Az ügyvédnek kellemes volt ez a meghátrálás. Látta, hogy most már egész diplomatikusan lehet a dolgot tárgyalni s ezen a téren nagyon otthon érezte magát. Így szólt:

— Ja, kedves uram, a szegénység! Hisz mindnyájan szegények vagyunk! Hát melyik alperes nem szegény? Én nem se-
gíthetek minden ember szegénységén, elhiheti...

— De, tisztelt ügyvéd ur, hallgasson meg! Hivatkozom még arra, s ezt remélem, belátja, hogy ön egyáltalában nem kockáztat semmit, ha nekem ezt a kis haladékot megadja.

— Nem arról van, kérem, szó. (Különben is az nem áll, hogy én a halasztással semmit sem kockáztatok!) De nekem utasításom van a felemtől, hogy az ügyeket szigorúan, pontosan és lelkiismeretesen vezessem. Ne csinált volna ön adósságot! Vagy tartotta volna be pontosan a részleteket, ha egyszer kötelezte magát s akkor nem került volna perre a dolog... Nekem kötelességem van a felemmel szemben. Mit gondol ön?...

— De kérem tisztelettel, ügyvéd ur, méltányosság is van a világon...

— Sokkal kevesebb, mint ön gondolja!... Hiszen ön maga sem volt méltányos saját magával szemben, amikor adósságot csinált, könyveket rendelt hitelbe és nagyobb terhet rótt magára, mint amekkorát megbírt...

— Nem tudhattam én előre, hogy ilyen bajok...

— Ja, a bajok... mindenki a bajokkal jön. Nekem is vannak bajaim, sokkal súlyosabbak, mint önnek, biztosíthatom önt.

— Soha se voltam én még senkinek sem adósa, tessék elhinni. Nekem roppant kellemetlen lesz, ha lefoglalja a bu-
toraimat és letiltatja a fizetésemet. Ezt minden áron szeretném elkerülni. Hiszen, ha tudnám valahonnan előteremteni azt a pénzt, ha tudnám...

A tanító hangja egészen könyörgőre vált már. Tétován

reménykedően pislogott az ügyvédre. Annak olyan fáradt és szomorú volt az arca, hogy még mindig lehetett remélni. Az ügyvéd most csak ennyit mondott:

— Nem segíthetek a dolgan.

— Tetszik tudni, sok pénzbe került ez a nyár. A feleségemet — beteges szegény — el kellett küldenem falura az anyámhoz. Vele ment a két kis lányom is, azokra is ráfér az a kis levegő... az egyik éppen a vakációra épült föl vörhenyből... Meg egyéb kiadásaim is voltak.

Az ügyvéd kissé gondolkozott. Közben egyszer elsetált az ajtóig meg vissza, azután megállt a tanító előtt, jobb kezét a tanító vállára téve, nyájas, barátságos arccal nézett a szemébe s mintegy atyai jóakarattal azt mondta neki:

— Kedves barátom! Föl tudom én fogni a maga helyzetét teljesen. Sok ilyen emberrel van nekem dolgom. Legyen róla meggyőződve, hogy úgy járok el önnel szemben, amint lehet, mint ahogy mondtam. Nem fog ön azért belepusztulni. Én biztosítékképen kénytelen leszek a végrehajtást foganatosítani. Ön csak járjon utána, majd sikerül pénzt szereznie — az ember sohse mondhatja, hogy már mindent megpróbált — és talán nem is lesz szükséges a végrehajtást foganatosítanom. Vagy ha foganatosítom is, hát az még nem jelent semmi rosszat, majd kifizeti ön a tartozását azután. Mindössze a költségek szaporodnak valamivel. Az a pár korona már nem viszi ön! a sirba, még csak a jó egészségének se árt meg.

(Jól elnyűtt, rozoga ábra volt a tanító.)

— ... Lefizeti tehát most ezt az ötven koronát, aztán menjen nyugodtan haza és igyekezzék a dolgot minél előbb elintézni. Legyen csak nyugodt. Egy kis hidegvér, barátom!..

A tanító keserűen mosolygott. Szinte nevetséges is volt az ügyvéd hangja, aki úgy beszélt, mintha minden kérését teljesítette volna. Elővette az ötven koronát. Az ügyvéd leült az asztalhoz és nyugtát írt.

Míg ez a jelenet az ügyvéd és a tanító közt lefolyt, azalatt a segítők a másik szobában kicsit dolgoztak, még többet diskuráltak, halk, suttogó hangon. Az ügyvéd és tanító egész beszélgetését hallották és megjegyzésekkel kísérték. Mikor egy kis időre az ügyvéd ingerült volt, Vadász odaszólt Steinernek:

— Jól »gyön« ez nekem! Az öreg mérges lesz, pedig ma előleget akarok tőle kérni.

Steiner elvakkantotta magát. Ezen aztán mindketten hosszan elnevettek, erősen küzködve, hogy ki ne hallassék a nevetés:

— Komolyan előleget akar kérni?

— Egész komolyan.

— Ugy tudom, magának már van 20 korona előlege.

— Igen. Most pedig a többi negyven koronát kérem ki, sőt husz koronát már a jövő hónapra is kikérek. Okvetlen szükségem van 60 koronára.

Steiner ismét elnevette magát és áthajolva Gergelyhez és a doktorhoz, odaszólt:

— Hallották? A Vadász már a jövő hónapi fizetésére is előleget akar kérni. 60 koronát akar kérni az öregtől ma. Hallják?

(Éppen most mondta az ügyvéd a tanítónak azokra a szavaira, hogy »méltányosság is van a világon«, ezt: »Sokkal kevesebb, mint ön gondolja«.)

Mindnyájan kacagtak Vadász szándékán és ő is, félig-meddig kelletlenül mosolygott.

— Hát ha éppen magának akar felmondani.

— Akkor nekem akar.

— Mire kell magának egyszerre annyi pénz?

— Kell. Még pedig okvetlenül. Ha nem lesz meg, akár a Dunába ugorhatok.

Ezt olyan hangon mondta Vadász, amelyből kiértett a dolog komolysága. De azért mosolygott. A többiek néztek rá, kissé vigyorogva, kissé csodálkozva, kissé talán sajnálkozva is.

Könnyen is lehetett sajnálkozni Vadászon, ha jól ránézett az ember. Olyan ócska, igazi irnoki ábrázata volt s most, ahogy elkényszeredetten, sőt szomorúan mosolygott, kilátsoztak nagy sárga fogai, kettőnek a koronája is le volt törve. A haja illetlenül bozontos volt, a ruhája ócska, pecsétes, általában az egész alak olyan volt, mintha most hozták volna le a padlásról valami lomos ládából.

Talán egy kicsit tényleg megsajnálták a társai, mert nem beszéltek többet az ő dolgáról. Elhallgattak és dolgoztak...

Mikor a tanító elment, az ügyvéd hosszan elgondolkozott róla. Valami utálattal és gyűlölettel gondolt a dologra és úgy érezte magát, mint aki ádáz harc után győztesként tápáskodik föl a porban heverő ellenfeléről, de ő maga is poros, kezein vérnyomok, a ruhája meg van tépve. Utálatos volt ez a küzdelem a tanítóval! A gazember jól föl volt fegyverkezve! A nyomoruság és a bajok, a gondok és betegségek voltak a vértézete s egy jó nagy adag igazság a dorongja...

Az ügyvéd bement a segédekhez. Megint az ajtóban állt meg, megint fürkészőleg jártatta végig rajtuk a tekintetét. Az arca erőltetett, gunyos mosolyra állott, látszott rajta,

hogy a tanítóról akar egyetmást mondani. Tudta, hogy a segédek az egész jelenetet végighallgatták és tudta, hogy abból erősen kilátszik a valóság, hogy ő a tanítónak halasztást adott s azt most letagadta... Ezt egy kicsit el kellett simítani.

— Heh... a tanító!... Jó alak!... Hallották önök? Azt állítja, hogy pár napi halasztást adtam neki s most hozott ötven koronát — az egész tartozásának a harmadát — és a többi két részletben akarja fizetni, csaknem két hónap alatt... Ez neki pár napi halasztás! Hiszen hallották önök? Én emlékszem, mondtam neki valamit, de egészen mást mondtam. Egészen mást... S ő, a csacsi, azt állítja, hogy még a szavaimra is pontosan emlékszik... Még az arcomra sem emlékezett! Nem ismert meg, mikor bejött. Rám néz és kérdezősködik dr. Grün Mór ügyvéd után. S mikor mondom, hogy én vagyok az, — hiszen bizonyára hallották — azt mondja, azért nem ismert meg, mert a világosságról jött. Holott itt ég a gáz és ilyenkor estefelé világosabb van idebent, mint künn a szűk utcákban... Zavaros fejű ember ez! Szegény. Sajnálom az ilyen... En tudom jól, hogy mit mondtam neki ott a folyosón, de nem akartam ismételni, mert nem akartam a dolgot komplikálni. Az ember hasztalanul vitatkozik az ilyenekkel... Legjobban van az elintézve úgy, ahogy én elintéztem. Sajnálom én az ilyen embereket, de nem segíthetek rajtuk, hiszen én, kérem, csak eszköz vagyok, én a felem megbízottja vagyok... Ha nekem tartozna, szívesen adnék neki halasztást, akár egy esztendő is... S az ilyenek aztán szentül meg vannak róla győződve, hogy az ügyvéd a gazember, az ügyvéd a sintér...

Azután a szobájában föl-alá sétált az ügyvéd. Nem sokára hatott ütött az óra. Az ügyvéd megnézte a sebzóóráját is — azon már negyed hét volt — és beszólt a segédeknek:

— Hát urak, tessék abbagyni a munkát!

A segédek már készülődtek is.

Az ügyvéd íróasztalához ült s ő is rakosgatni kezdett. A segédek vették a kalapjukat. Vadász intett, hogy menjenek előre, ő visszasamaradt. Indult az ügyvéd asztala felé. Az ügyvéd fölneézett rá s rögtön valami csodálkozó guny jelent meg az arcán. Tudta már, hogy mit akar Vadász. Tudta, hogy mit jelent ez a visszasamaradás és ez az alázatos somfordálás. Vadász megszólalt; fátyolos, gyámoltalan hangon beszélt:

— Ügyvéd ur, kérem, ezuttal kivételesen nagy kéréssem volna. Nagy bajban vagyok, hatvan koronára volna föltétlen szükségem. Szíveskedjék az e havi fizetésemet előre kiadni és még 20 korona előleget szeptember hónapra.

— Ön nem is adja rosszul. Toronyóra láncsal nem kellene önnek, Vadász ur?

— Csak most kivételesen van ez a kérésem. Eddig még soha ilyen nagy előleget nem kértem, de most bajban vagyok.

— Hm, bajban van. Maga is? Hát aztán micsoda bajban van? Talán bizony hűtlen lett az ideálja!... Jól tudja, hogy én ekkora összegeket nem szoktam előlegül adni, már csak az önök érdekében sem. Önöknek minden hóra utólagosan jár a fizetésük — mint minden ügyvédi irodában szokás — tessék azt maguknak jól beosztani, akkor aztán nem lesznek bajban. Mit akar majd csinálni a jövő hónapban?

— Házbérre kellene ez a pé, n. z. Ma már augusztus tizenegyedike és még nem fizettük le a házbért.

— Házbérre kellene! Én elhiszem azt, hogy házbérre kellene, kedves barátom. De én nem fizethetem ki a más házbérét. Elég, ha a magamét ki tudom fizetni. Én az alkalmazottaimnak pontosan megfizetem a megállapodás szerinti fizetésüket, én mást nem tehetek... Házbérre kell... Ugyanigy mondhatná ön, vagy teszem föl Steiner ur, hogy házbérre kell, meg a havi élelemre kell az egész családnak, meg ruházatra kell, meg kilyukadt a kanapé, be kell vonatni, meg beteg az apám, el kell utaznia, meg tudom is én mi, szóval kell ötszáz korona; tessék adni, ügyvéd ur, ötszáz koronát. Mi?

— Csak hatvan koronáról van szó, nem olyan nagy összeg az ügyvéd urnak és én ígérem, hogy annál szorgalmasabban és pontosabban fogok dolgozni. Ha magamról volna szó, nem is kértem volna, mert röstelem a dolgot és nem kockáztattam volna meg a visszautasítást. De hát a szüleimről van szó. Kidobnak bennünket a lakásból... Az apám munka nélkül van most...

— Mi az Ön atyja?

— Boltiszolga volt, de elvesztette az állását. Elküldték, mert már öreg.

— Hány éves?

— Hatvanegy.

— Hát nem tudnak maguk ilyen válságos időben más uton pénzt szerezni? Nincs maguknak pár forintjuk félretéve a bajok idejére, mi?

— Bizony nincs. Alig tudtunk mi megélni. Félre tenni nem lehetett. Az apám már három hónap óta van állás nélkül.

— Ilyenkor mégis valami módon szerez az ember pénzt. Van maguknak bizonyára valami rokonuk vagy közelállójuk, aki kölcsön adja azt az összeget. Vagy valami zálogba tenni való...

— Tessék elhinni, hogy rokontól nem lehet kapnunk. Még

két koronát sem. Akitől lehetett, annak már tartozunk, az már nem ad. S az utolsó időben, ami volt zálogba tehető, az mind a zálogba ment... Éppen tegnap kellett két cédulát megújítanom, három-három sorsjegyről szólnak, tessék, még most is nálam vannak a cédulák... Nekem is van rendesebb ruhám is, már röstelek is ebben járni, de az is a zálogban van s nem lehet kiváltani...

— Hm, hm!

— Elkövettünk mi mindent, de nem birtunk pénzt szerezni. A háziurat is kérte az anyám, de hiába, nem vár. Még egy krajcár házbért se fizettünk erre a negyedre. A negyedévi házbér ötven forint... Csak hatvan koronát kértem, a többire majd várnak elsejéig, akkor majd ad haza a bátyám.

— Önnek bátyja is van?

— Igen, kereskedősegéd a bátyám.

— Hát az nem ad haza pénzt?

— Amit adott, azt eléltük, meg a múlt hóra voltak adóságaink. Szóval házbérre abból semmi se jutott.

— Hát miért nem kér ő előleget az üzletben? Egy üzletben mégis inkább adhatnak.

— Ott soha előleget nem adnak. Az apám már olyan boldogságot is csinált, hogy volt egy ezüst órája, azt zálogba csapta, kapott rá hat forintot s azzal elment a lóversenyre. Persze, elvesztette mind a hat forintot.

— Ja, ha ilyen dolgokat csinál a maga atyja, akkor magára vessen. Hiszen ez, megengedjen, gyerektempó, ez... ostobaság! Akkor nem is érdemli meg...

— Kérem, egy pincér lakik nálunk a házban, az esküdözött, hogy olyan tippeket tud, amelyekkel biztos a nyereség... Sohase volt különben az apám lóversenyen. Az apám nagyon rendes ember és... jó ember az én apám...

Itt elcsuklott Vadász hangja és könnyű gördült le az arcán. Szemeit lesütötte és kellemetlen, nyomasztó érzésektől átjárva, szótlanul és zavartan állott.

Az ügyvéd most, hogy Vadász lefelé a földre nézett, végigvizsgálta az egész embert. Csodálkozott annak elhanyagolt külsején, melyet csak most látott meg igazán. (A cipője is rongyos volt!)... Az ügyvéd már teljesen ki volt merülve. A fia és neje betegsége, az aggodalmak, a gondok és lelki fájdalmak, a tanítóval vívott küzdelme annyira megviselték, hogy most már nem birt kemény lenni ezzel az emberrel szemben. Kellemetlen, fájó érzés öntötte el és mély

számalom Vadász iránt, úgy, hogy szinte testi fájást érzett a szívében. Az is olyan különös erővel fogta meg, hogy a ez a fiu, — ezt úgy vélte, — éppen az atyjára oly érzékeny... Kimerülten hanyatlott hátra székében, karjait leeresztette combjaira s nagyot sóhajtván, csak ennyit mondott:

— Hej, hej!

Majd elővette a följegyzési könyvét, kivette a tárcáját és megkérdezte:

— Hát mennyi az a házbér?

— Hatvan koronát ha sziveskednék...

— A házbér mennyi?

— Száz korona.

— Itt van száz korona előleg.

S azután mindjárt, minden gondolkodás nélkül folytatta, mint aki már benne van, mint akinek már ugyanis minden mind-egy, hát hazardíroz:

— Mióta van ön nálam?

— Február elseje óta.

— Február elseje... tehát ez a hetedik hónapja. A jövő hónaptól kezdve tíz koronával nagyobb fizetést adok önnek. Legalább előbb lemegy az előleg...

—... Köszönöm szépen...

Vadász köszönt és elment...

... Az ügyvéd egyedül maradt. Föhlalt az asztaltól, kissé föl-alá sétált, majd leült egy karosszékre. Kimerülten, megtörténült ott, mintegy magába süppedve és teljesen marta-lékul esett érzelmének. Az arca most nagyon halvány volt, küzdelmes vonásokkal átszántott szomorú, fehér arc... Zavarosan, kusza és furcsa kapcsolódásokkal kergették egymást a gondolatai... A fiu ott fekszik a szanatóriumi ágyon, sápadtan, mozdulatlanul és szótlanul. Az arca szőrös, már napok óta nincs megborotválva, a jobb keze kívül a takarón, a mellén nyugszik, csontos, halovány kéz. Fái arra a kézre ránézni!... S ez az isten-szegénye leszedte őt már a lábáról... Jönnek az emberek — és mind betegek és szegények a gazemberek — és megtámadják őt mint a rablók, hogy kifosszák... Esztelen cselekedet volt! Ha az embert meglepik a fájdalmak, a szereteteinek fájdalmai, maga is beteg lesz és elhagyja az ereje, meglágyul az ember szíve és bolondul és aljasul cselekszik, mert meglágyul a szíve... És megint töltint az a szanatóriumi kép, a fehér szoba, a fehér butorzat, minden fehér; a fiu is oly fehér, amint ott fekszik az ágyon

szőrösen, mozdulatlanul és szótlanul, a keze künn van a takarón és oly szomorú, aszott az a kéz...

...Később egy dallam hangzott fel. A zongoratanító játszott... Szomorú, meleg hangok hatoltak be hozzá, melyek színeket, messzeségeket és szépségeket vetettek a lelkébe... Lassan hömpölyögtek a dallam hangjai, valami egyszerű, egészséges és mély fájdalom panaszszavai, igazak, tiszták és csengők, mint valami mesebeli érc hangjai... És ezek a hangok elmosták lelkében a csuf, aggodalmas képeket s valami nagy, végtelen, de némileg jóleső, új fájdalom lepte meg.

Délután négy óra körül járt az idő.

László az ágyon feküdt. Hanyatt feküdt, fehéruhuzatos piros paplannal volt betakarva. A karjai a takarón kinyújtva párhuzamosan heverték. A homlokán vizes kendő volt... Gyengén, nesztelenül lélekzett, enyhén emelkedett és szállt keblén a paplan... A szemei nyitva voltak, a tekintete határozatlanul lebegett.

Az ágy mellett egy széken lavór állott, abban hideg víz, a szélén vizes ruha.

A tágas szoba egy ablaka, mely a szomszéd alacsony házak sötét tetői fölött eltekintve a szabad égre nyílt, tenyérnyire nyitva volt s a hűs tavaszi levegő beáradt a résen át a szobába.

Odakünn is elültek a hangok, semmi nesz nem zavarta meg a szoba csendjét.

Az ablakkal szemben nem nagy, bár nehezen megbecsülhető távolságra, mégis úgy körülbelül öt-hat hajtásnyira, egy templom négyszögű tornya látszott. A torony inmenső falára merőlegesen esett a nézősugár, a két párhuzamos fal nyitott ablakán át a messzeségbe lehetett látni; egy kis kékes-szürke foltot lehetett látni, melyet vastagon és otrombán ráházott körül a torony.

Az ég tisztakék volt, beragyogott a szobába. A nagy, nehéz torony komoran meredt bele az üdítő, lágy kékségbe.

László felemelkedett, sóhajtott, vizes kendőt váltott, viszszadőlt, eligazította a takaróját, azután mozdulatlanul feküdt tovább széles barna faágyán.

— Nehéz órák!... Nehéz órák!... Mennyit elbir az ember!... Feküdni órákon át, napokon át, egyedül, csendben, szemnek, fülnek tápláléka nélkül... Fenn a mennyezet, egyéb semmi... Hogy nem mozdul meg soha!... Furcsa mennyezet. Komoly, félelemes, mégis bizalomgerjesztő... Semmi sem mozdul, minden marad oit, ahova tették, úgy, ahogy odatették... Barna szekrény, piros karosszék és piros divány... Az asztalon nyitott fehér könyv... Ó, jószágos derű!... És jaj, ólmos hangulatok!... Oh, mikor egyszer oly szürke volt az ég!... Egy nagy kétablakos szobában ült akkor. Mereven

bámult be a szobába a beteg szírkesség... Minden elhallgatott, mintha borzalmas dördülésnek kellett volna következnie az aggasztó csönd után... Mintha valaki kitért kebelével a halálos golyót várta volna... mintha ott állt volna és megmeredt szemmel bámúlt volna a fegyver torkába... egyik kezét tárt ujjakkal az égnek emelte volna... És nehéz könnycseppek folytak le az ablaküvegeken... Ő ült a nagy homályos szobában, egy alacsony karosszéken... és dacosan bámúlt bele az egész szörnyű világba... A világ szembe nezett vele... Két nagy négyszögletű vizsinű szemével iszonyatos könyörtelenséggel nézte őt... És rettenetes volt a csend... Galád mozdulatlansággal álltak és feküdtek a tárgyak, a szekrény, a székek, könyvek, mint élő lények, akik összebeszéltek és most nyugalmat színelve, rejtett fegyverekkel lesnek rá, hogy azután egy jelre, egy óriási dörrenésre, egyszerre felugorva örült gonosz támadást intézzenek ellene...

Ott hevert most az ágyon, nagy elernyedtséggel, sápadt beteg képpel.

Lassan nyitotta föl a szempilláit.

— Ó, jóságos derű! Ó megkönnyebbülés, rémes képek után!... Már alkonyodik!... Szép lassan, alig észrevehetően alkonyodik... Kellemesek most a piros tárgyak és nagyon kellemesek most a világos falak és a szelid, fehér mennyezet... Hogy soha nem mozdul a mennyezet!... Mégis — furcsa érzés! — mily jó, hogy soha nem mozdul!...

Tulhideg volt már a szobában. Feljebb huzta a paplanját, egészen az álláig... Megnyomta az ágy fölött álló csengőgombot.

Lehuntya a szemét... Egy arc meredt rá, egy szigorú, kérdő és vádoló arc. Duzzadó, egészséges, télt arc... — Ó, nem tehetek róla... nem tehetek róla... Csak ne vádoljon könyörgöm, ne vádoljon!... Nem érdemlem meg a vádat. Senki sem érdemli meg a vádat... Szánjon engem, nagyon kérem, szánjon engem!... Vádak helyett szánalmat érdemlek... Mindenki szánalmat érdemel... Ha belátna a lelkembe, ha látná a jóindulatomat, — ó mennyi jóindulat van én bennem! — bizonyosan segíteni iparkodnék rajtam... De nem lehet rajtam segíteni. Ilyen vagyok... ilyen vagyok... Nagyon jó vagyok és nagyon nyomorult vagyok... Önmagammal tehetetlen vagyok... Hallgasson meg! Hogy valakinek telefonáljak, ahhoz is oly nagy elszántságra van szükségem, amelyet alig tudok honnan venni... Elhatároztam magam, no most! És szinte megvonaglik a lelkem belé... És fölállok — jaj milyen nehéz kimozdulni a biztos helyből, elhagyni valamit és ujba, kockázatosba kezdeni! És odalépek a telefonhoz,

Leakasztom a kagylót, a fülemhez illesztem és várok és remégek, hogy jaj, valami gonoszságot mond valaki és ismeretlen helyről rémesen rám ijeszt...

Megint fölnyitotta a szemét.

— Alkonyodik... Milyen nehezen alkonyodik... Lám, már sokkal később alkonyodik... Hosszabbak a napok... Jó lesz majd sétálni a hűvös, lámpavilágos estéken... Soká jön ez a némbér!...

Ismét megnyomta a csengőt.

Lehunyta a szemét... Ugyanaz a szigorú arc meredt rá. De most már sokkal öregebb volt, mint az előbb. Fájdalmas vonások szántották át, de mégis nagyon egészséges volt, piros és telt volt, nem értett meg semmit, semmit...

— Uram, én züllött vagyok nagyon, elismerem... De nem tehetek róla... Csak ne vádoljon! Inkább bármi történnék velem, de a vádat nem bírom hallgatni. Megöl a vád, mert igaztalan... Bármit tettem, bármiért tettem, a vád igaztalan... Minden vád igaztalan... Higgyen nekem! Isteni nagy igazság, amit mondok! Minden vád igaztalan... Igen. Én tudom, hogy így van. Én végtelen bizonyossággal megérezttem ezt nagyszerű gyötrelmek nagyszerű pillanataiban... Higgyen nekem!...

A kérélnem lehetetlen ember gunyosan mosolygott és boszszantóan kezdett valamivel kopogni. Nem lehetett látni, csak a fejét, nem lehetett látni, hogy mivel és min kopog, de örületes egyformasággal, erősen kopogott és folyton kopogott.

Nyílt az ajtó és gyengén nyikorgott.

Fölnyitotta a szemét.

Az ajtóban állt a házmesterné. Ez takarított rá és most, hogy beteg volt, gondozta...

Szürke, idős asszony volt. Durvaképű, beteghangu. Kérdően nézett feléje.

— Igen... maga az?... Igen...

— Tetszik valami?

— Igen... kérem... legyen olyan jó, tegye be az ablakot... Már hideg van a szobában...

A házmesterné csoszogó léptekkel ment az ablakhoz. Mindkét külső táblát becsukta. Bántó zajjal végezte a dolgot...

Erős, egyenletes kopogás hallatszott kinnről... Már be volt téve az ablak, azért most is lehetett hallani a kopogást. Kissé tompább volt, de ép oly egyenletes és gyors, mint az előbb, és nagyon bántó, gyűlöletes kopogás volt.

Az hitte, hogy valaki lenn az udvaron egy faládát szögel, vagy bármily más okból kalapáccsal egyenletesen és erősen

ver. Figyelte a hangot... Majd vége lesz... Igyekezett megnyugodni... Majd befejezi már hamarosan... De mily régóta kopog!... És milyen csudálatos egyenletesen...

— Fázom.

— Befűtsek talán?

— Nem... Akkor megint nagyon meleg lesz... Inkább a kabátomat terítse rám... Ott van a sarokban a fogason... Vigyázzon, a puskám is ott lóg alatta, azt le ne rántsa, mert meg van töltve... Az... terítse csak rám!... Ide a paplan fölé... úgy... köszönöm.

László meg-megmozgott, igazgatta magát, azután hosszút sóhajtott...

— A víz meg már meleg... Legyen szives, hozzon frissét... Jó sokat... többet, mint ez, mert ismét hamar fölmelegedik...

A házmesterné indult kifelé a lavórral... Jobban föltárta az ajtót, hogy a lavórral kiferjen rajta. Az ajtó nyirkogott...

László most vette észre, hogy már megszűnt a kopogás... Csak most könnyebült meg, és hogy megkönnyebült, ekkor érezte meg tisztán, hogy mily fájó teher volt az a gonosz és gyűlöletes kopogás...

Feküdt, sokat aludt, mégis fáradt, kimerült volt, meggyötört volt, s úgy vágyott a jóleső, álm nélküli alvársra, mint hosszú, nehéz út után... Valami határozatlan, tárgyaltalan nyugtalanság tűzelt benne, mintegy áramokban futkosott az idegein... És mintha ez amiatt a bolond kopogás miatt lett volna... Mintha még mindig a kopogás bántotta volna. Mintha az bántotta volna, hogy megtörtént vele most, épen ilyenkor még ez is, ez a szemtelen, kimélet nélkül való kopogás... Gyalázatos egy kopogás... Igen, szakállas, feketekehajú és komisszszemű, kiméletlen ember, gonosz ember... Még a szeméből se néz ki jó... Ó, hogy vannak ilyen kéregszívű emberek, akik mással nem törődnek, mást nem sajnálnak... Nem is gondolnak másra... Csak ilyen nagybajszu, véres szemű ember lehet ennyire gonosz... Ó, jóleső csend!... Már megint közelebb lépett az aikony... Lassanként mindent bevon az árny... A szobában folyton nő a homály, mely a lelket úgy meggyötöri...

Léptek hangzottak. Nehéz, otromba léptek... A házmesterné jött. Féloldalt dőlt, csipejéhez szorítva cipelte a lavórt. Nehezen tudta letenni a székre, egészen eltorzult az arca, amikor meghajolt... Szegény utálatos asszony!... A lavór majdnem egészen tele volt vízzel. Egy kicsi ki is

löttyent belőle... Szép csillogón ringott benne a tiszta viz... Jó hűs viz... Jó lesz a forró homlokra... Most meg már meleg van... Tulmeleg ez a kabát... Kár, hogy nem lehet nyitva továbbra is az ablak... Jaj, milyen rémítő lenne nyitott ablak mellett az a gaz kopogás!... Ugy vágyott a feledtető álomtalan alvásra... Szinte könyörgött volna, hogy szállja már meg őt... Sokat gyötörték ma a sötét képek... sötét emlékek... Így, egyedül, elhagyatva...

A házmesterné kifelé indult... Olyan szomorú volt a meghajlott széles háta... s a hátán az a szegény ruha...

Ijedten és gyorsan szólt rá:

— Kérem!... Kérem...

— Tetszik még valami?...

Némi szégyen lepte most meg.

— Különben... köszönöm, nem kell már semmi...

E pillanatban ismét felhangzott a kopogás... Ugyan-olyan erős, egyenletes és kiméretlen volt, mint az előbb. Már rémesen gyűlöletes volt neki ez a hang.

— Mondja kérem! Micsoda dolog ez? Meddig fog ez az örült ember zörögni? Hogy lehet ezt megtűrni?... Hiszen ez mégis csak gyalázatos dolog... Mit csinál? Mit kalapál folyton? És ki az, aki folyton kalapál?...

Az asszony kissé szomorúan nézett rá, mert nagy, kétségbeesett szenvedést látott az arcán és a szemében... És felelt:

— Nem kalapálás az kérem. Az oláh kerepel ott a toronyban. És előre lépett, kitekintett az ablakon és mutatott a torony felé:

— Ott ni! Még a fejét is látni, amint hajlong... Az ablakban látni a fejét, — és erőltetve nézett, mert már nagyon homályosodott. — Már délelőtt is kerepelt, meg délben is. Nem tetszett hallani?

— Nem.

— Aludni tetszett.

— Azt hiszem... bizonyosan aludtam.

— Igen... Hát most így kerepel, mert hogy nagycsü-törtök van. Holnap is egész nap kerepel... Majd csak nagy-szombaton délelőtt tizkor szólalnak meg újra a harangok.

— Persze, persze...

És ismét megkönnyebbült... Hát mégse valami gonosz ember... Jámor oláh harangozó... Nem tehet róla... Bő-lond szokás... De mégis milyen sokat kerepel!... Mintha öröme telnék benne, hogy másokat bánt... Igen, van abban a vad, lármás hangban valami aljas diadalmasság, valami könyörtelen, kárörvendő kacagás... Mintha mégis csak go-

nosz ember volna... Igen! Kell, hogy gonosz ember legyen az az átkozott harangozó!...

Már elment a házmesterné, a köszönését nem is hallotta.

Újra fölillant képzeletében a nagybajszu szakállas arc... Mosolygott és hajlongatta fejét a nagybajszu. Két kezével egy kereplő készüléket hajtott. A fején most oláh sapka volt. A készüléket nem látta, mert még soha ilyent nem látott. Csak azt látta, hogy a nagybajszu egy tengelyt két kézzel egyenletesen hajt...

Megszűnt a kereplés.

Mintha valami iszonyu gyűlölet ugyanarra az ütemre hánykolódott volna tovább az egész testében... Türt, türt és várta, hogy vége lesz... Majd lecsillapul... Aztán csillapult is... És sóhajtott: Ó Istenem! Istenem!... Ó milyen gonosszág!... És most nagyon elérzékenyült, könnyek fakadtak a szeméből... Türelmesen nézte a mennyezetet, mely szürke volt és nyugodt... és figyelt... Jaj, ha újra megkezdí átkozott munkáját! És ahogy ez a lehetőség fölvilant az elméjében, nyugtalansága ismét felszökkent. Valami szorongató, megrikató fájást is érzett a szívében... Lehunyta a szemét. Ismét arcok meredtek rá. Sok-sok arc. És ő megint könyörgött. Rettenetesen félt és könyörgött. Nem tudta mitől fél, nem tudta miért könyörög, az arcok hidegen és tudatlanul bámultak rá, de ő rettenetesen félt és könyörgött...

Fölnyitotta a szemét... Csend volt. Fölujjongott... Jobbra fordította a fejét, nézdegélt a szobában. Ugy gondolta, hogy majd meg fog nyugodni, csak szépen kell várnia, és szépen, türelmesen szenvednie... Bizony-bizony... Majd előbb kicseréli a vizes ruhákat. És fölemelkedett, a két ruhát megmártotta a hideg vízben, megszorongatta — csurgott belőlük a víz — azután egyiket a mellére a szíve fölé, a másikat a homlokára terítette... Jól esett nagyon a hűvösség, boldogan fölsóhajtott... Már megnyugvást, békés elszenderülést remélt, nagyon megkönnyebbült... A kiengesztelődés lágy, boldog fájdalma buzgott föl benne és az egész lelkét elöntötték a langyos, szelid hullámok... A harangozó!... Szegény ember, nem tehet róla... Hogy öröme telik abban, ha másoknak szenvedést okoz... Nem tehet róla... Szegény gonosz ember... Bizonynal megverte az Élet, nagyon megverte a nyomorultat és már fásult, kegyetlen, elborult... Most mély, nehéz szánmak ülték meg a lelkét, melyeknek súlya alatt kimerült, elernyed... Félig kábult álomban, félig küzdelmes ébrenlétben hevert az ágyon, szélesen, nagy elejtéssel... El-elhagyta az öntudata, bukdácsolt bele az álomba...

Mintha távozni készülne s még rendezgetne egyet-mást. Ugy érezte, hogy hosszú-hosszu idő telik el ez állapotban... Valami nyugtalanság futott át a bőrén, a testén és ez fölvert egy szunnyadó gondolatot: Ha megint fölhangzik az a gyilkos láрма! Nagy megrémülés zúdult e gondolat nyomába. Kínosan megmozgott... Egészen föleszmélt... Nyitott szemmel hevert tovább és remegett... Rémitő lehetőségeket rajzolt maga elé... Csitította magát... Betegség... betegség... Hogy így megviselte a hosszú betegség, a fekvés, az elhagyottság: hát azért... De mintha tűz lett volna az aggodalma, mintha minden idegszála vörössen izzott volna... Ó jaj, jaj! Mi lesz ennek a vége! Mi lesz a vége, én édes Istenem... Valami meg fog pattanni. Valamik egyszerre meg fognak szakadni... Meg fognak pattanni az öntudat hurjai... izzani fog a világ... meg fognak pattanni az élet hurjai és vége, vége... elnyeli a hihetetlen gyötrelmem... Keservesen mozgott, eltorzult az arca, minden vonal az arcán könyörgőre zsugorodott...

Gyerekesen nyöszörgött...

Lefordította a testéről a takarót. Levette a vizes ruhákat. Mély lélekzetet vett, kissé csillapodott... Rettenetes egy állapot, siralmas eset... Mi lesz velem, mi lesz velem?... Új, ijedt érzése támadt: hogy bármikor eszébe jut ez a nagy izgalma, ez a nagy önmagától megriadása, az észbejutást mindig követi az rémes érzés, ez az egész iszonyatos állapot... Lehetetlenség, hogy másképp legyen!... Ó, hogy ez megtörtént! Ó, hogy ennek meg kellett történnie!... Amiatt az átkozott hang miatt, amiatt a gonosz harangozó miatt... Gonosznak kell lennie! Lám, egy silány ember, egy semmi ember, egy alázatos nyöszörgő figura... És hogy megbántotta! Hogy tönkretette!

Iszonyuan emésztődött... És nézte magát, amint fetreng a lelke egy ostoba örült eset által verembe taszítva és szinte kacagni tudott volna, de minden meginduló kacagása ijedt meredtséggé fagyott... Minden segítségére induló belátása ájultan rogyott össze... Tehetetlenül fetrengett a lelke... Kimerültség és fölrazzó indulatok birkóztak rajta... És valami megváltozhatatlan szilárd tudattá keményedett benne: hogy mindennek a kereplés gonosz lármája az oka, mindennek az az átkozott harangozó az okozója... És minden nyüzsgő, lázadó, gyöttrődő érzése egy rohanó gyűlöletfolyammá ömölt össze... S minden gyűlölete ellenállhatatlanul a harangozó oláhra áradt, akit lázas képzelete eléje festett...

Igy gyöttrődött és gyűlölködött... Egyszerre megint föl-

hangzott a kereplés hideg, kemény és könnyörtelen lármája... Iszonyuan felriadt és ijedt nyöszörgést hallatott... Aztán ökölbe szorult a keze és eltorzult arcát az ablak felé fordította... Zagyva szitkokat lihegett... Meredten bámult az ablak felé... Fölemelkedett... Kilépett az ágyból... Az ablakhoz támolýgott... és vérfagyasztó mosolyba futott az ajka, ott látta a torony homályában, mint egy sötét kerek foltot, ingani az oláh fejét... Mély sóhajban tört ki belőle a gyűlölet... És egyszerre teljes mozdulatlan lett az arca, kifejezéstelen a szeme... Már ott volt az agyában a gondolat és már benne volt a gerincében az elhatározás, — ellenálhatatlanul cselekedett... Szilárd léptekkel sietett a sarokba a fogashoz, lekasztotta a puskáját, végigfuttatta rajta a tekiniétét, felhuzta a kakast, vállához emelte a puskát, összezsugorította a nyakát, biztossággal célzott, a fegyver eldőrdült... Csörömpöive hullt a szoba ablakának üvege... A libegő sötét-kerek folt megállt, azután lassan lebukott... A kereplő lármája megszakadt... Pár pillanatig mozdulatlanul bámult a toronyablakba. Azután ziláltan és szaporán kezdett lélekezni. Halálszagu volt a lőporfüst... Ingó léptekkel vitte a puskát a sarokba, szinte ejtve tette le és rémes mosollyal az arcán, indult az ágy felé... Pár lépésre az ágytól megállt, gyengén fősóhajtott és falfehéren, ájultan vágódott a padozatra.

TARTALOM

Az asszony, a szeretője és a férje	3
Meggyalázott vágy	12
Egy délután a Grün-irodában	25
Nagycsütörtök	44

Szemelvények a MODERN KÖNYVTÁR megjelenését
fogadó kritikákból:

Érdekes terv valósult meg azzal a három most megjelent füzettel, amelyek a Modern Könyvtár című, Gömöri Jenő szerkesztésében megjelenő, új irodalmi, művészeti és tudományos gyűjteménynek első három számaként szerepelnek. A Modern Könyvtár gazdag és nagyszabású programmal indul meg és tekintve, hogy a legjelesebb magyar írók szerepelnek munkatársai sorában, és az idegen írók legértékesebb alkotásait fogja magyar nyelven megismertetni, sőt ebben a formában egészen új és kíváncsú sikerű egyik programpontja szerint magyar költők és írók műveit is fogja a külfölddel megismertetni, a magyar irodalom, a magyar művelődés szempontjából nagy jövőjű és jelentőségű vállalkozás. Az első füzet a kitűnő német író hat legszebb novelláját tartalmazza. Thomas Mann a mai német irodalom egyik legkimagaslóbb alakja. Gömöri kiforrott, simulékony, árnyaló nyelven adja vissza Thomas Mann novelláinak jellegzetes egyéni stílusát. A második füzet Pikler Gyula két igen érdekes és tanulságos lélektani dolgozatát hozza. Különösen a másodiknak van jelentősége Pikler tanainak megismerése szempontjából. A harmadik füzet Kosztolányi Dezsőnek, az ismert jeles poétának lírai ciklusa. Kosztolányi az új magyar költészet egyik legértékesebb alakja. A szégyen kisgyermek panasza a legnagyobb figyelemre rászolgáló, ritka finomságokkal teljes, elsőrendűen művészi munka.

(A z U í s á g)

Die ersten drei Bände der »Modern Könyvtár« (Redakteur Eugen Gömöri) sind jetzt erschienen und liefern den Beweis dafür, dass diese neue Sammlung geeignet ist, eine längst empfundene Lücke im ungarischen literarischen Leben auszufüllen. Die »Modern Könyvtár« hat sich die Verwirklichung eines wirklich grosszügigen Programms zur Aufgabe gestellt.

(Budapester Tagblatt)

Nagyjelentőségű és nagyjövőjű irodalmi vállalkozás indult meg Modern Könyvtár címen. A vállalat célja: új kultúra megteremtése Magyarországon.

A magyar irodalmi könyvpiacnak eseménye van. Megjelent a Modern Könyvtár első három füzeté. Nemcsak a magyar irodalom ügye a Modern Könyvtár megjelenése, hanem a magyar kulturáé. Gömöri Jenő szerkeszti az új és nagyraihivatott vállalatot.

(Független Magyarország)

A Modern Könyvtár, ez a most megindult, minden magyar intellektustól örömmel és lelkesedéssel fogadott gyűjtemény harmadik füzeteként jelent meg a »Szegény kisgyermek panaszai« s a betűk, papír és kötés harmóniájá kedvesen lepi meg az olvasót. Jó ajánlás már az a megkülönböztetett izlés, mellyel épp Kosztolányi Dezsőt választották elsőül a gyűjtemény »Magyar Költők« sorozatába — Kosztolányi új verseskönyve irodalmi esemény s vele emelkedik az új gyűjtemény eminens jelentősége.

(Dr. Kuthy Sándor, Független Magyarország)

Gömöri Jenő Modern Könyvtár címen új vállalatot indított. Az első három füzet már meg is jelent. Gömöri nagyon gazdag és sokat ígérő programot is ad jövő terveiről, melyek mind a honi, mind a külföldi irodalom legjavát ölelik föl.

(Budapesti Hírlap)

Meglepő újítás, hogy a szerkesztőség nemcsak magyar, hanem német nyelvű könyveket is hirdet; magyar költők és novellisták német nyelvre való áültetésével is kívánja irodalmunkat szolgálni. Reméljük, hogy az új könyvtár minél több igazán értékes művel fog a magyar művelődés terjesztéséhez járulni.

(Palágyi Lajos, Magyar Nemzet)

Unter diesem Titel tritt mit den drei ersten seiner Bändchen ein neues literarisches Unternehmen vor das Publikum, das neben Originalarbeiten ungarischer Autoren das Beste der ausländischen Literatur in guten Uebersetzungen verbreiten will. Das Programm der Kollektion sieht vielversprechend genug aus. Die Bibliothek will sich nicht ausschliesslich auf schöne Literatur beschränken, sondern umfasst auch populäre Philosophie, Kunsthistorik u. a. Dies zeigen auch die drei ersten eben erschienenen Bände.

(Pester Lloyd)

»Modern Könyvtár«. Szerkeszti Gömöri Jenő. Budapest. Unter diesem Titel ist vor kurzem ein neues literarisches Unternehmen gegründet worden, das umso stärkere Beachtung verdient, als es sich nicht, wie die meisten ähnlichen Sammlungen, auf belletristische Lektüre beschränkt, sondern auch wissenschaftlichen und kritischen Arbeiten breiten Raum gibt. Es sind bisher sechs gut ausgestattete Bände erschienen, die zu den besten Erwartungen berechtigen und denen angesichts ihres wohlfeilen Preises — pro Band 40 Heller — die weiteste Verbreitung wohl sicher ist.

(Góth Ernő, Pester Lloyd)

A Modern Könyvtár a legújabb irányok képviselőit szolgáltatja meg mind a szépirodalom, mind a tudományos irodalom terén. Programjában találkozunk a hazai és a külföldi irodalom legmodernebb s legkedveltebb íróival s ha a szerkesztő be tudja váltani ígéretét, a legnagyobb örömmel üdvözljük vállalkozását.

(Adorján Andor, Világ)

A vállalat újabb füzetei a kijelölt nyomon haladnak: az új, modern gondolatokat szolgáltatja meg a szerkesztő s a modern írókat mutatja be.

(Világ)

MODERN KÖNYVTÁR

MODERN IRÓK KÖNYVESHÁZA
SZERKESZTI GÖMÖRI JENŐ

Egyes szám ára 40 fillér, kettős szám ára 60 fillér, hármasszám ára 80 fillér, négyesszám ára 1 korona, ötösszám ára 1 korona 20 fillér

A Modern Könyvtár az első magyar modern irodalmi, művészeti és tudományos gyűjtemény. Programja a szépirodalom, valamint a művészet és tudomány terén egyaránt nagyszabású és páratlanul gazdag és ízig modern. Munkatársai a legkiválóbb, legismertebb hazai és külföldi írók, művészek, tudósok. A Modern Könyvtár eddig megjelent füzetei voltaképpen vaskos kötetek mind és egytől-egyig a magyar és idegen irodalom, művészet és tudomány remekei. A Könyvtár füzetei nagy alakban jelennek meg és szinte egészen könyvszámba vehetők. Betűi gyönyörű, olvasható gyöngybetűk, papírja a legfinomabb famentes papír, külső kiállítása is elsőrangú. A Könyvtár művészi címlapja Kozma Lajos, az ismert festőművész műve.

AMODERN KÖNYVTÁR SZÁMAI

1. Thomas Mann: A boldogság akarása. (Novellák) Gömöri Jenő fordítása (Második Kiadás)
2. Pítker Gyula: A lelki élet alaptörvényei. Az eszmelet helye a természetben (Két alapvető tanulmány) (Második Kiadás)
3. Kosztolányi Dezső: A szegény kisgyermek panasza (Magyar Költők I.) (Második Kiadás)
4. Frank Wedekind: Höstenor. (Színmű) Bánóczi László fordítása
5. Schwarz Gusztáv: Jogi napikérdések
6. Szini Gyula: Stúdiumok (Az író Önéletrajzával)
7. Nádal Pál: Bágyadt mosolygás (Tárcák)
8. Szini Gyula: Vándortáska (Az író Előszavával)
9. Henri Bergson: Bevezetés a metafizikába. Fogarasi Béla fordítása
10. Peterdi Andor: A sátor alatt (Magyar Költők II.)
- 11—12. Garvay Andor: Becstelen (Színmű) (Második Kiadás)
13. Biró Lajos: Kis drámák
14. Carducci: Költeményei. Zoltán Vilmos fordítása (Idegeni Költők I.)
15. Hildebrand: A forma problémája a képzőművészetben. Wilde János fordítása
- 16—17. Nagypó: Mesék unokáimnak (Mese Könyvtár I.)
18. Szederkényi Anna: A köfalon túl (Színmű)
- 19—20. Choinoky Viktor: Beszélgetések
21. Maeterlinck: Szent Antal csodája (Legenda) Choinoky Viktor fordítása
22. Ego: Kleinmann Márta (Novellaciklus) (Az Irónő Önéletrajzával)
23. Révész Béla: A völgyben (Novellák)
- 24—25. Ibsen: Rosmersholm. (Színmű) Balogh Vilma fordítása. (A Modern Könyvtár Teljes Magyar Ibsen-sorozatának első kötete)
26. Csokonai Vitéz Mihály: A' özvegy Karnyóné. Gerson du Malheureux. (Két vigjáték)
- 27—28. Garvay Andor: A pénz. Egy szoba-konyha. (Két színmű)
- 29—30. Karin Michaëlis: A veszedelmes életkor. Egy negyvenéves asszony naplója. (Regény) Szederkényi Anna fordítása
- 31—32—33. Reinitz Béla: Dalok Ady Endre verseire (Új Dalsorozat)
34. Schnitzler: Mici grófnő (Színmű) Gömöri Jenő fordítása

35. (Dráma-ciklus I.):

Kapos Andor: A tanító

Horváth Akos: Pompeji utolsó éje

36—37—38—39. Tolsztoj: Az életről. Nagy Sándor fordítása

40. Nagy Sándor: Az élet művészetéről

41—42—43—44. Dosztojevszkij: A nagybácsi álma. (Regény)

Szabó Endre fordítása

45. Biró Lajos: A sajtó (Korunk Mozgatói I.)

46. Ostwald: Nagy emberek. Fogarasi Béla fordítása

47—48. Schnitzler: Anatol. (Színmű) Biró Lajos és Gömöri

Jenő fordítása. (Hugo von Hofmannsthal »Prológus«-ával, mely Kosztolányi Dezső fordítása)

49. Kaifka Margit: Csonka Regény és Novellák

50. Kóbor Tamás: Egyveleg (Novellák)

51—52. Lenkei Henrik és Szilágyi Géza: Májusi fagy (Színmű)

53. Harnack: A szerzetesség (Ideáljai és története) Bencze János fordítása

54. Kosztolányi Dezső: Őszi koncert. Kártya. (Magyar Költők III.)

55. (Dráma-ciklus II.):

Strindberg: Számum. Gömöri Jenő fordítása

Hartleben: A Lori. Bálint Lajos fordítása

Heijermans: Ahasvér. Katona Gábor fordítása

56—57. Bernstein: Utánam... (Színmű) Biró Lajos fordítása

58—59. Marguerite Audoux: Marie Claire. (Regény) Kémerl Erzsébet fordítása

60. Révész Béla: A lárva mögött (Novellák)

61. Kunfi Zsigmond: A másik út (Tanulmányok a szocializmus köréből)

62—63—64. Szabó Ervin: A tőke és a munka harca

65. Somlyó Zoltán: Az átkozott költő. (Megbeszélések az is-tennel) (Magyar Költők IV.) (A Költő Előszavával)

66—67. Alice Hegan Rice: A bagdadi völgy (Színmű) Cholnoky Viktor fordítása

68. Wied: Circus mundi (Novellák) Zoltán Vilmos fordítása

69. Ritoók Emma: Négyen a tűz körül (Novellák)

70. Biró Lajos: A császár és más férfiak (Novellák)

71—72—73. Méray-Horváth Károly és a magyar politika (Politika és szociológia) Az író Előszavával és a Szerkesztő Bevezetésével

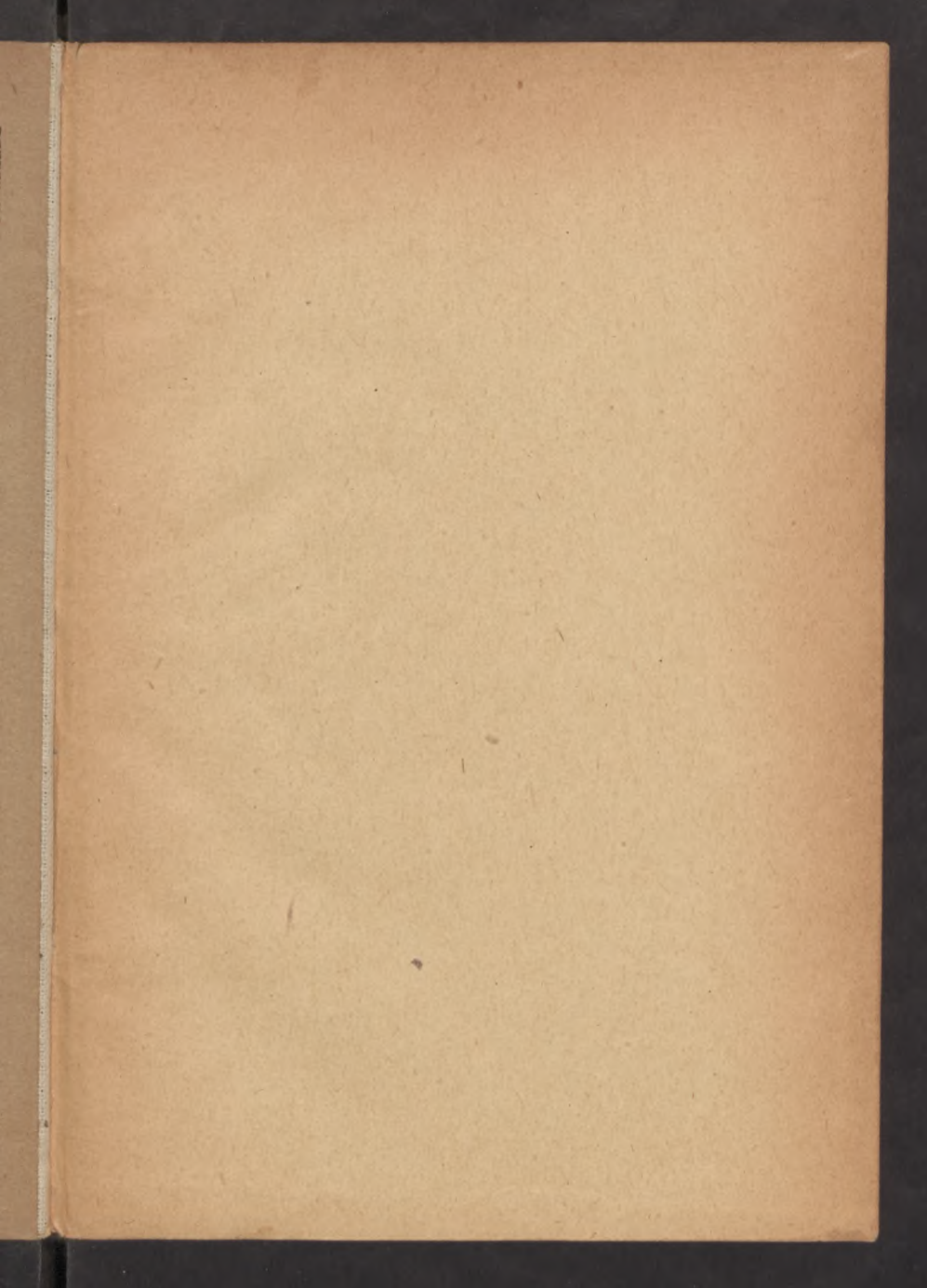
74. Gáth Géza: Zeneszerző portrék

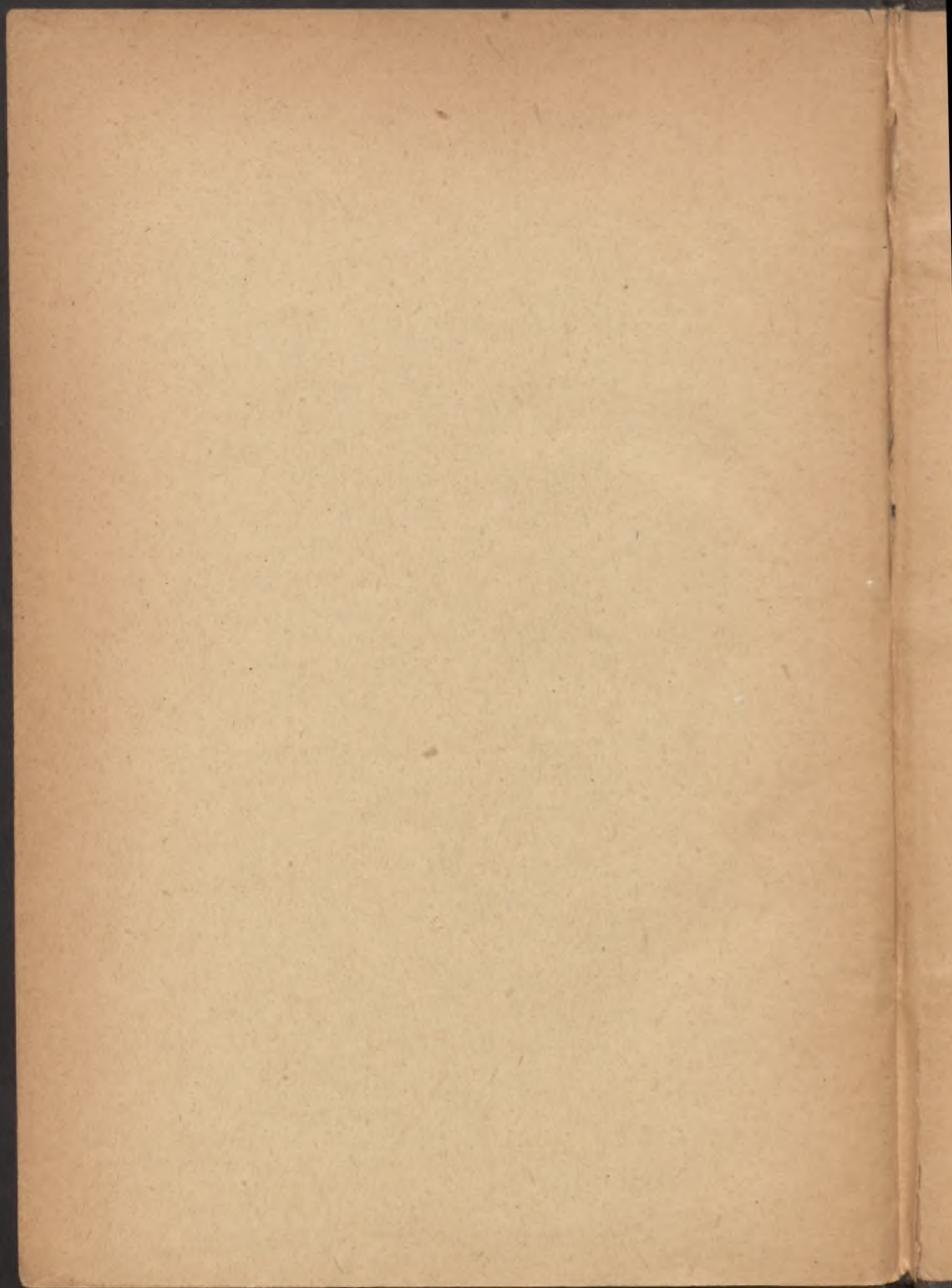
75—76. Biró Lajos: Szolgák országa (Regény)

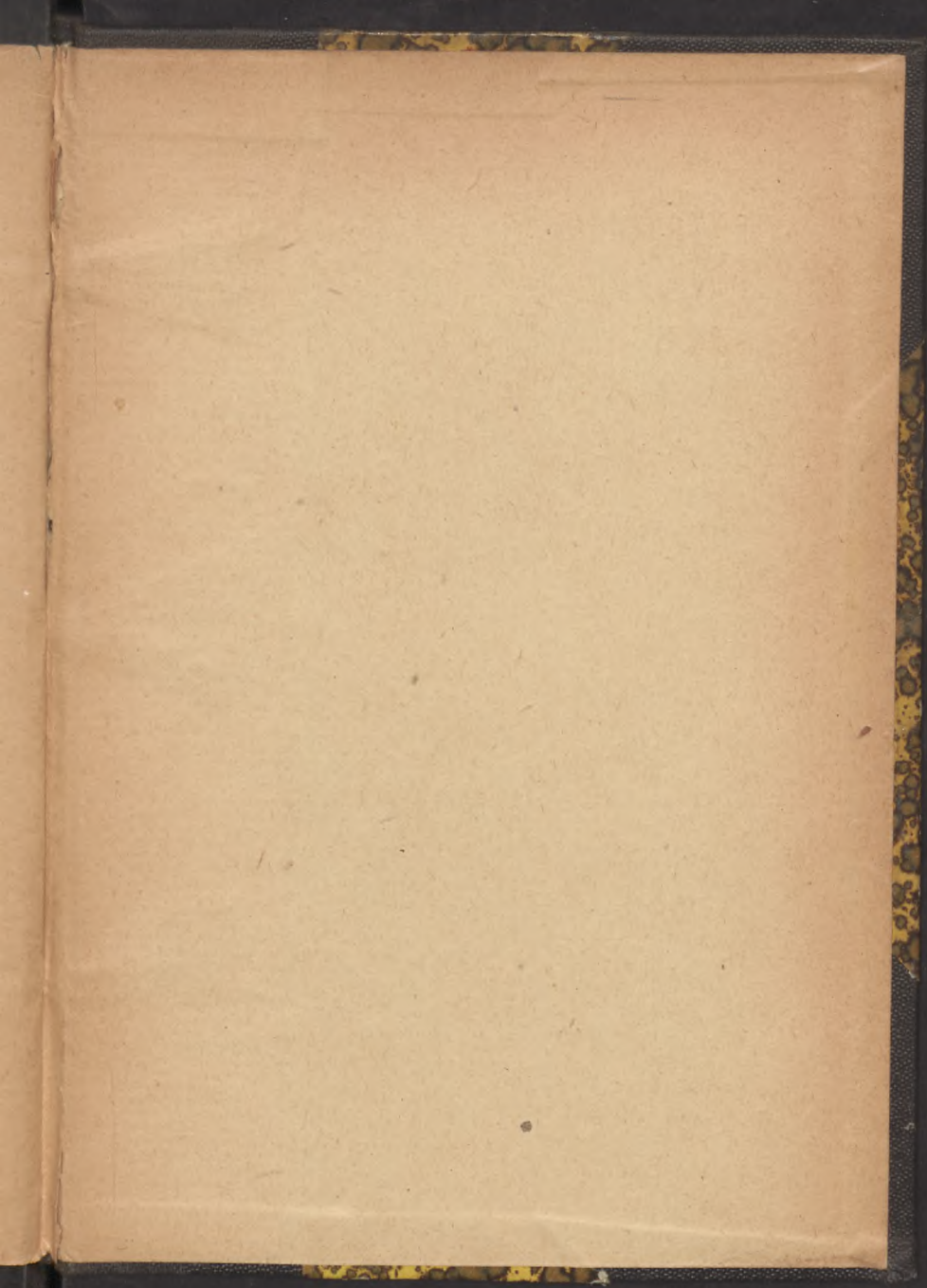
77. Nagy Lajos: Az asszony, a szeretője, meg a férje (Novellák)

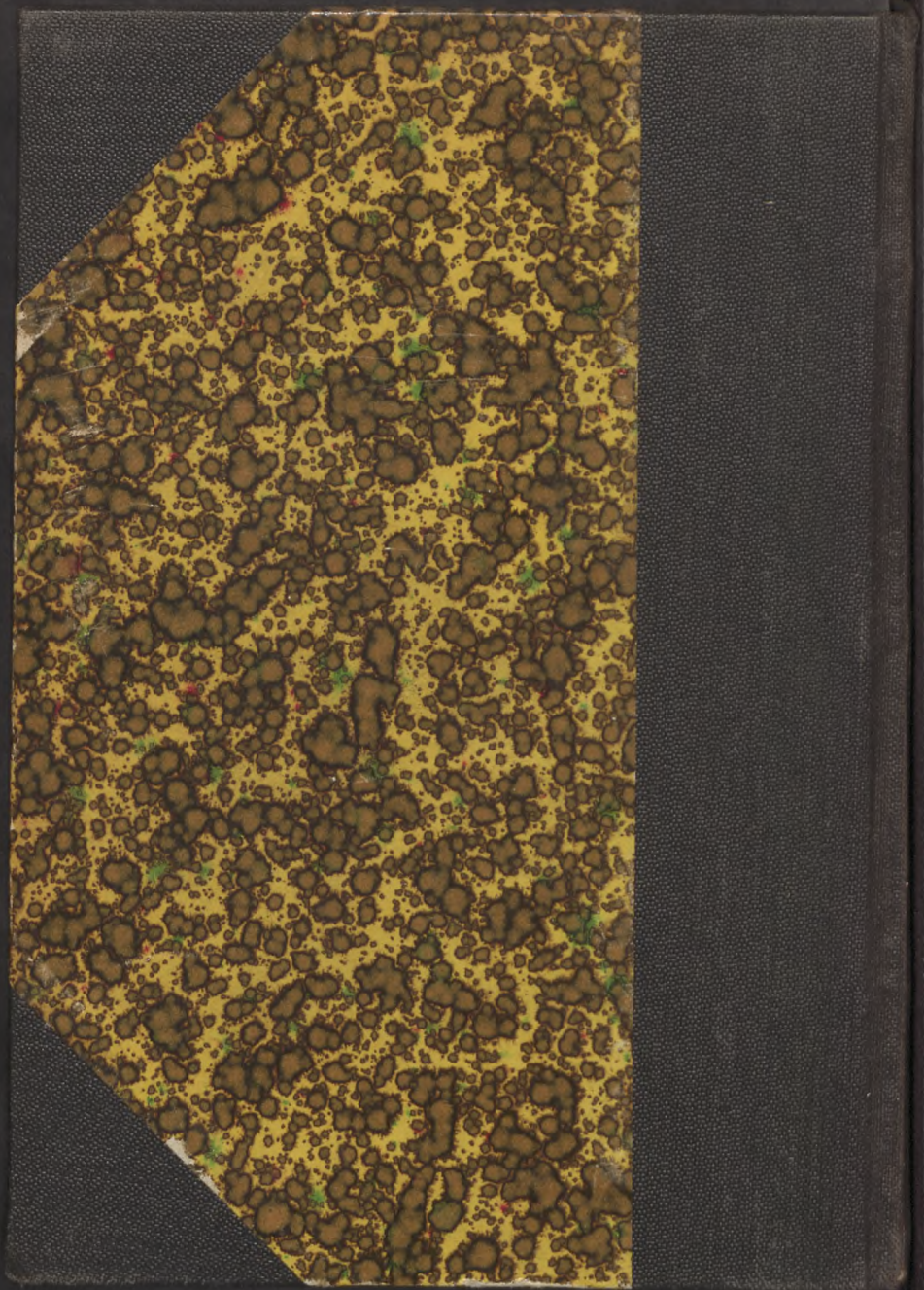
78. Simándy Lajos: Az örök küzdelem (Színmű)

79—80. Tolstoj: A Kreutzer-szonáta (Regény) Somogyi Ede fordítása

== MODERN KONTAKT ==

KONTAKT.